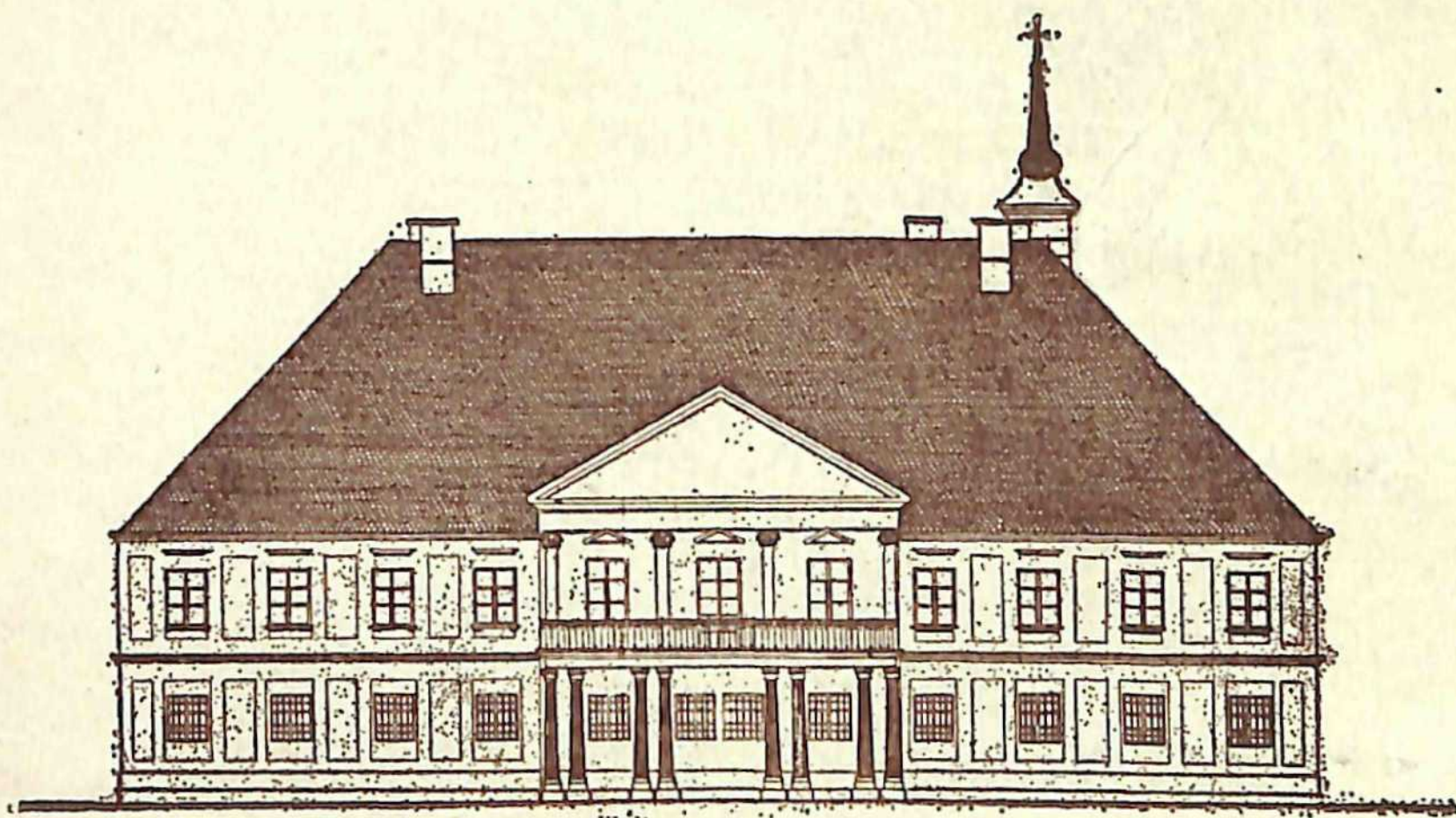

Lelja Dobronić

DVORAC GOLUBOVEC

Povijesni muzej Hrvatske
Zagreb

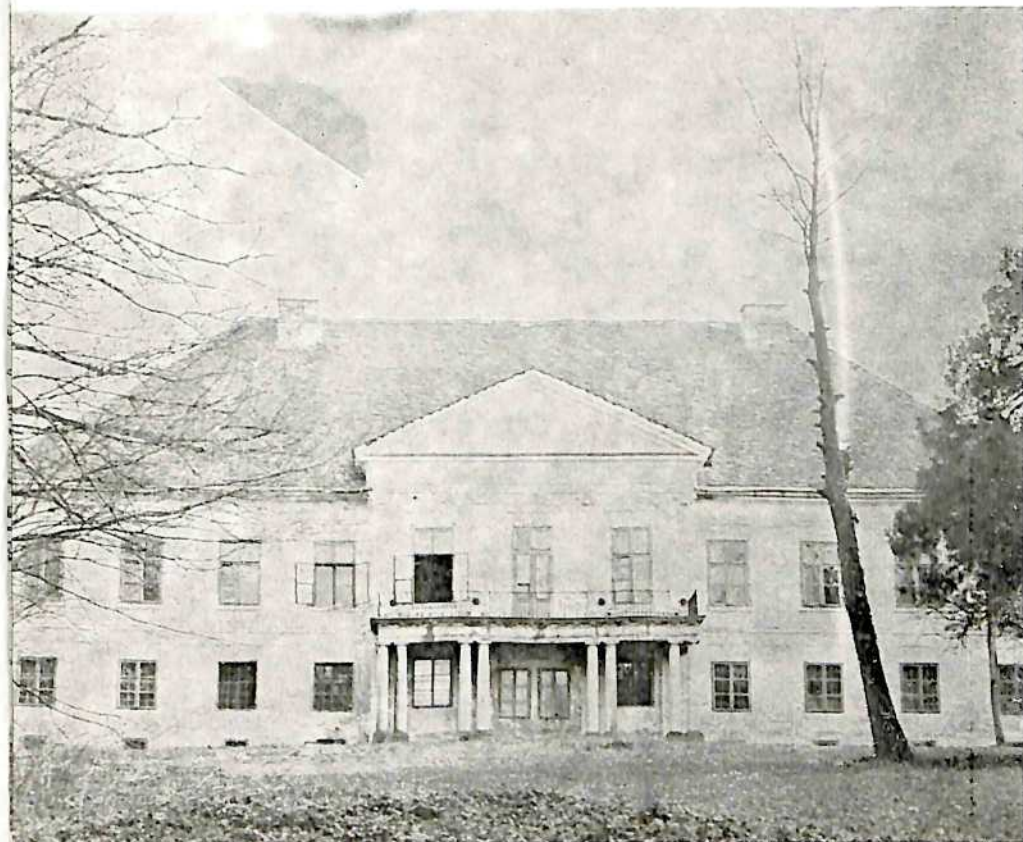
Lelja Dobronić

DVORAC GOLUBOVEC

Povijesni muzej Hrvatske
Zagreb

Autor poglavlja
»Likovna djela iz Golubovca«:
Marijana Schneider

Fotografije: Ljerka Krtelj

Glavno pročelje dvorca Golubovca kod Donje Stubice

Izdavač: Povijesni muzej Hrvatske, 1972.

Tisak: Medicinska naklada, Zagreb, Šalata 3

S A D R Ź A J

Najstarije vijesti	— — — — — — — — —	8
Maksimilijan Vrhovac kupuje Golubovec	— — — — — — — — —	16
Gospodarstvo	— — — — — — — — —	22
»Golubovečke« ili Stubičke Toplice	— — — — — — — — —	30
Dvorac Golubovec i njegovo uređenje	— — — — — — — — —	33
Park oko dvorca Golubovca	— — — — — — — — —	52
Vrhovčevi nasljednici	— — — — — — — — —	57
Golubovec danas	— — — — — — — — —	62
Likovna djela iz Golubovca (Marijana Schneider)	— — — — — — — — —	64

Napomena:

Latinski tekstovi prevedeni su na hrvatski (prijevod autora), a hrvatski tekstovi pisani starim pravopisom transkribirani su u današnji.

Dvorac Golubovec udaljen je od Zagreba 40 km ako se ide kroz Podsused, Zagorskom magistralom i kroz Stubičke Toplice, a 50 km kroz Sesvete, Kašinu i Mariju Bisticu. Od željezničke stanice Gornja Stubica daleko je samo 10 minuta hoda.

Dvorac Golubovec leži u središtu Gupčeva kraja, iz kojeg potječe sam vođa seljačke bune Matija Gubec i u kojem se vodila 12. veljače 1573. završna tragična bitka tog velikog revolucionarnog gibanja.

Golubovec je udaljen samo oko osam stotina metara od Donje Stubice gdje se prema starim zapisima u nekadašnjem starom gradu na brežuljku iznad mjesta utaborio Gubec sa svojim seljacima-pobunjenicima, a samo četiri kilometra od Stubičkih Toplica gdje je na polju Gupčeva vojska bila potpuno poražena. Ako se od Golubovca ide prema istoku, kilometar i pol dijeli ga od Oršićeva dvorca pred kojim će biti postavljen Augustinčićev monumentalni spomenik Seljačkoj buni i od tzv. Gupčeve lipe u Gornjoj Stubici, za koju narod vjeruje da su se pod njom sastajali »puntari«. Svega 12 km vožnje lijepom zagorskom cestom stiče se u Mariju Bisticu.

Dvorac Golubovec smjestio se na sjevernom podnožju Medvednice, a seoska cesta uz njega (3 km) vodi do sela Hižakovca na obronku te velike zagrebačke gore. U tom su selu živjele nekad tri obitelji prezimenom Gubec, pa se pretpostavlja da je Hižakovec rodno selo Matije Gupca. I tako je dvorac Golubovec idealno polazište za šetnje po Gupčevu kraju i za upoznavanje uspomena vezanih za Matiju Gupca i Seljačku bunu 1572—73. godine.

Najstarije vijesti

Dvorac Golubovec skriva se u starom parku. Svakome tko ulazi u taj kutak ovdje još uvijek žive romantike Hrvatskog zagorja nameće se pitanje: otkada je Golubovec, tko ga je gradio i uređivao, kome je služio, što se s njime događa danas, kad već odavno nema društvenog sloja koji je uzdržavao dvorce i živio u njima? Brojni posjetioci ovog dvorca dokazuju da se suvremeni građani i omladina zanimaju za starine i rado lutaju zagorskim putovima.

Najprije o tome kada je dvorac Golubovec sagrađen i tko ga je podigao. — Već prije gotovo 140 godina nije se to točno znalo. Tako je donjostubički župnik Petar Maraković nešto poslije 1832. godine u svojoj »Spomenici crkve i župe Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici«¹ zapisao dva proturječna navoda o gradnji Golubovca:

»S desne strane iza trgovišta (Donje Stubice — op. aut.) sagrađio je biskup Vrhovac dvorac Golubovec s engleskim vrtom...«

»Napokon, iznad trgovišta Stubice smjestila se preko puta župnog dvora na lijepom brežuljku stara tvrđa, utvrđena raznim utverdama i tornjevima. Ona je bila vlasništvo Josipa Domjanića. Prodana je njegovoj sestri grofici Regini Drašković, koja ju je 1790. godine srušila i sagrađila novu na svom dijelu imanja, u Golubovcu...«

Na pitanje što je od toga točno, odgovorit će analiza povijesnih izvora: moguće je potpuno utvrditi činjenicu da je zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac kupio dvorac Golubovec početkom 1805. godine od braće Franje i Josipa Domjanića, zagorsko-prigorskih plemića (Stubica i Zelina). Da ga nije dala graditi njihova sestra Regina, udata za

grofa Draškovića, i da to nije bilo 1790. godine, također dokazuju stari spisi.

Donjostubički župnik Maraković naveo je u svojoj spomenutoj »Spomenici« da je veliki utvrđeni grad na brežuljku iznad Donje Stubice bio napušten i ruševan već od seljačke bune 1573. i da je 1693. bio podijeljen među pet suvlasnika koji su svi zajedno imali patronatsko pravo nad župnom crkvom u Donjoj Stubici. Jedan od tih suvlasnika bila je tada Ana, supruga Adama Domjanića. Maraković je zabilježio da su tri od pet suvlasničkih obitelji s vremenom izumrle (Malakoci, Ilijašići i Cideri), a da je patronatsko pravo prešlo na vlastelinstvo Golubovec i vlasnike imanja Podgorje. I to govori da je Golubovec bio po vlasnicima vezan s ruševinom donjostubičkog utvrđenog grada.

Đuro Szabo u svom poznatom djelu »Kroz Hrvatsko Zagorje«² o Golubovcu govori kratko i također spominje tu vezu:

»Nu pravi mecena Toplica bio je biskup Vrhovac, koji ih je temeljito uredio, a sebi pregradio posvema stari dom plemića Domjanića, te stvorio lijep dvor G o l u b o v e c , istočno od Stubice, baš na obronku zagrebačke gore, gdje je g. 1806. posvetio kapelu sv. Maksimilijana. Sabljar je pribilježio, da se drži, da je tada upotrebljen kamen s Tahyjevog grada (u Donjoj Stubici — op. aut.). Nu ženidbenim vezama došao je taj lijepi dvor u vlasnost Raucha, pa ga potomci i danas drže. Stari general Steeb napisao je par dobrih djela o tim toplicama.«

Među spisima obitelji Drašković³ mogu se naći dragocjeni podaci o članovima plemićke obitelji Domjanić, njihovim imanjima, međusobnim odnosima, dugovima i konačno o Golubovcu još u 18. stoljeću, a prije 1790. godine, kad je on navodno bio građen.

Konstancija, najmlađa i neudata, dobila je imanje Marčinkovo.

Ana Marija udata Zebić dobila je dio dobra Dianeš i dobarce Preseku u Križevačkoj županiji i kuću u Križevcima.

Franjo, najmlađi brat, koji je tada studirao na Akademiji u Zagrebu, putem svog skrbnika Josipa Novosela dobio je dobro Stari grad i pet kmetskih selišta u Marčinkovu.

Josip, najstariji brat, dobio je dobro Zelina. (Pri diobi je zabilježeno i provedeno načelo: »Dobro Zelina, po kojem obitelj Domjanića ima svoj predikat, i Stari grad, korijen značajnih prava ove obitelji, neka budu zadržani za muške članove.)

»Konačno iz izbora drugih preostala dobra Golubovec, procijenjena na 14.014 forinta i 16 3/12 krajcara, dopala su u dio sestri Regini udatoj za grofa Draškovića.« Dobila je još nekoliko kmetskih selišta u Marčinkovu u vrijednosti od 990 forinti i 15 10/12 krajcara, jer je vrijednost, koju je svaki od petero braće diobom dobio, morala iznositi 15.005 forinta. Time je plemićki dvorac Golubovec pripao Regini koja je već 1785. godine ostala udovica, pošto je njezin muž Josip Drašković umro.

Zanimljiv je i tadašnji pokretni inventar koji se spominje kod diobe:

Kositrenih predmeta nađeno je u Starom gradu u težini od 85 lota⁶, a u Zelini 95 3/4 lota. U Golubovcu je ukupna težina kositrenog suđa iznosila 132 3/9 lota, ali ju je trebalo podijeliti na troje od petero Domjanićevih nasljednika.

U Golubovcu se nalazio i srebrni »lavor«, težak 62 1/4 lota, i srebrni »Aufsatz« (zdjela s podnoškom) od 43 5/32 lota. Regina je s Golubovcem dobila oba ova srebrna predmeta.

»Nakit ne baš velike vrijednosti — kaže tekst diobe — braća su prepustila sestri Regini grofici Drašković. Ali za

to je sestra odstupila bratu Josipu žuti sat od mjedi ili od zlata najslabije kakvoće. Bratu Franji prepustila je srebrni sat«.

»Srebro pokojnog Kristofora tako je podijeljeno da je konjsku opremu dobio Josip, srebrne svijećnjake s podloškom i »vsekalo«⁷ sa srebrnom ručkom Regina, a Franjo srebrnu pozlaćenu čašu, s raznim gumbima i ulomcima srebra«.

»Različitih pušaka boljih i lošijih bilo je u Golubovcu devetnaest, pripast će Franji, a one u Zelini Josipu«.

Regina je osim goveda i svinja dobila i »četiri konja koji vuku kola«.

Vino, rakiju, zob, pšenicu, raž, ječam, proso, kukuruz i slamu, što se sve nalazilo na golubovečkom imanju, podijelila su međusobno braća Josip i Franjo.

Iz vremena Regine Domjanić, udovice Drašković, to jest iz 1788. godine kad je Golubovec bio u njenu vlasništvu⁸, doznajemo zanimljive podatke o postojanju dvaju Golubovca: kurije Gornji Golubovec i kurije Donji Golubovec. Gornji je pripadao Regini, a Donji Golubovec plemkinji Anatoliji Augustić-Maurović-Kocka. Iz daljeg će se izlaganja vidjeti da je Donji Golubovec kasnije pretvoren u majur Gornjeg Golubovca (vidi str. 23). Regina je u listopadu 1788. uputila sudu tužbu koja osim svega prikazuje prilike među tadašnjim susjednim dobrima i zagorskim plemićkim vlasnicima. U tužbi veli: »Slavni niži sude! Brižljivi⁸ Andrija Čekolj kao špan i upravitelj dobra Donji Golubovec, u Zagrebačkoj županiji, plemenite gospođe Anatolije Maurović udovice Koczky, uzevši sa sobom brižljive Stjepana Minožića Ključara, Stjepana Čekolja, Josipa Čekolja, Ivana Mileka, Grgura Varžića, Ivana Križana, Petra Klučaričeka, Jurja Kosmata, Josipa Kosmata, Petra Slabura, Jurja Slabura i Ivana Herbića, kmetove koji pripadaju rečenom dobru i podložni su jurisdikciji spomenute gospođe, dana 28. proteklog mjeseca srpnja t. g. jedan voz pokošena sijena na sjenokoši Kraljevici, što bez sumnje po upotrebi i posjed-

ničkom pravu meni pripada, koji su moji ljudi vozili u moju kuriju Gornji Golubovec, na javnom putu pred kurijom spomenute gospođe zvanom Donji Golubovec nasilno je uzeo, isto sijeno silom osvojio i sada ga u istoj kuriji čuva, meni na tešku i očitu štetu i škodu . . . «

Kako je izgledao dvorac Golubovec (Gornji) u 18. stoljeću, dok su mu bili vlasnici otac Kristofor Domjanić i njegova kći Regina udovica Drašković, danas nije poznato. O tome nisu dosad nađeni u arhivima nikakvi opisi ni podaci. Udovica Josipa Draškovića, grofa od Trakošćana i Klenovnika, bila je Golubovcu vlasnica najvjerojatnije do svoje smrti 1802, dakle petnaest godina.

Što se inače znade o toj Regini Domjanić? Prema navodima iz 1926. godine⁹, temeljenim najvjerojatnije na usmenoj predaji, Regina bi bila autor jovijalnih stihova na jednoj čaši u Trakošćanu:

Koji neće ovo spit,
Nek p . . . . Regu v . . .

Za nju je rečeno da »bijaše matrona izvanredne čovjekoljubivosti i prijaznosti i vrlo razborita, svakako veoma rezolutna dama, koja je više godina obitavala kao udova Josipa Draškovića u Trakošćanu ostavivši sina Josipa¹⁰ koji je 1803. god. umro kao apsolvirani jurista u Beču. Ustrojila je među inim 1792. god. i župu Cvetlin, pak se je na svim samo hrvatskim ispravama vazda potpisivala: Rega grofica Drašković rođ. plem. od Domjanić. Vlastelinstvo Trakošćan vrši pravo patronata u župama Bednja, Višnjica i Cvetlin«. Regina je obnovila 1799.¹¹ župni dvor u Bednji. Zapis o tome uklesan je u kamen i skriva godinu:

Vna Reglna fVlt DraskoVICH soLa
Vt noVa qVoD sVrgat CVrla De Vetere

Kad je poznata njena agilnost u obnavljanju i podizanju župnih dvorova, može se pitati da li je ona poduzimala kakve građevinske zahvate u Golubovcu? Nije li ona možda

stariju kuriju pačetvorinasta tlocrta povećala krilima (tlocrt u obliku slova U) i time je na neki način pretvorila u dvorac? Da li je ona u zapadno krilo Golubovca smjestila dvorsku kapelu koja je i danas posvećena (uz sv. Maksimilijana) sv. Regini, starokršćanskoj djevici i mučenici koje je mučeništvo prikazano na velikoj oltarnoj slici? Pretpostavka da je Regina uredila u Golubovcu dvorsku kapelu, iako nepotvrđena, prilično je vjerojatna, kad se zna da je i u župama oko Trakošćana trošila novac u nabožne svrhe. Veliki oltar u kapeli Golubovca ima sve karakteristike koje bi mogle govoriti da je izrađen krajem 18. stoljeća, dakle upravo u onih petnaest godina dok je Golubovec bio u rukama Draškovićeve udovice.

Sa sigurnošću se može utvrditi da dvorac Golubovac u doba Domjanića (uključivši i Reginu) nije imao mnogih »atributa« svog visokog estetskog i društvenog nivoa koje mu je priskrbio tek idući vlasnik zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac, a to su altana na pročelju samog dvorca, engleski park s ribnjacima, majur u podnožju dvorca.

Bilješke i izvori

¹ Memoriale ecclesiae et parochiae SS. Trinitatis in Inferiori Stubicza. Arhiv JAZU, sign. II-d/192; djelomično objavljeno u časopisu »Kaj« 1970, broj 2, str. 24

² Zagreb s. a., str. 173

³ Arhiv Hrvatske (dalje: AH), Spisi obitelji Drašković, kut. 69

⁴ AH, Spisi obitelji Drašković kut. 65, spis 78

⁵ AH, Spisi Drašković, kut. 69, Divisio haeredum Domianichiorum de anno 1788 e 28. Mai 1789.

⁶ Lot — 17,5 gr

⁷ Vsekalo — škare kojima se reže stijenjak svijeće ili svjetiljke

⁸ Brižljiv (providus) je redovita titula kmeta.

⁹ Stj. Belošević, Županija varaždinska i sl. kr. grad Varaždin, Zagreb 1926, str. 98/99.

¹⁰ Prema genealogiji (AH) son Regine i Josipa zvao se Ladislav.

¹¹ Đ. Szabo, Spomenici kotara Ivanec, Vjesnik Hrv. arheol. društva, N. S. XIV, Zagreb 1915—1919, str. 70.

Maksimilijan Vrhovac kupuje Golubovec

Katkada se čuje anegdota da je Vrhovac dobio Golubovec na kartama. To nije točno, jer ga je on kupio od Reginine braće Josipa i Franje Domjanića.

Regina je umrla 6. siječnja 1802. Imala je s grofom Josipom Draškovićem sina Ladislava i kćer. Vjerojatno je kći umrla kao dijete prije nje, a sin je umro kao student godinu dana poslije majke. Reginina braća plemići Josip i Franjo Domjanić krajem 1804. godine pregovarali su s biskupom Vrhovcem o prodaji Golubovca kao jedini vlasnici tog dvorca i imanja, a njezina djeca više se nisu spominjala. Poslije smrti Reginine — a jer ona nije imala nasljednika — Golubovec, nekadašnje imanje njena oca Kristofora Domjanića, pripalo je muškim članovima obitelji Domjanić, Regininoj braći Josipu i Franji.

Znamenit Vrhovčev dnevnik i njegova korespondencija¹ omogućuju da pratimo i upoznamo tok i okolnosti te kupoprodaje koja je zanimljiva i za poznavanje tadašnjih prilika. Vrhovac je taj dvorac s posjedom kupio kao privatnik za sebe, a ne kao biskup za zagrebačku biskupiju. Zato ga je i mogao ostaviti u nasljedstvo svojoj nećakinji.

Prijelazom iz ruku malih prezaduženih plemića Domjanića u ruke najvišeg dostojanstvenika katoličke crkve u Hrvatskoj stvorena je mogućnost da se dvorac i imanje Golubovec znatno unaprijede.

Tok kupoprodaje

7. studenog 1804. »Navečer sam čvrsto uglavio s Domjanićima kupnju dobra Golubovec« zapisao je Vrhovac u svoj dnevnik.

21. studenog 1804. dvorski župan (upravitelj biskupskih dobara) Juraj Luketić izvješćuje biskupa da Franjo i Josip

A. G. Rähmel (?), Maksimilijan Vrhovac (Povijesni muzej Hrvatske)

Domjanić još promišljaju, iako je već načinjen nacrt kupoprodajnog ugovora².

26. studenog 1804. Luketić piše Vrhovcu da je kod njega bio tri i tri četvrt sata Josip Domjanić. Taj je rekao da je boravio u Zelini i da ništa nije znao o kupoprodaji. Luketić mu je definitivno ponudio u Vrhovčevo ime 95.000 forinta i dodatno 1.000 forinta. Josip zahtijeva ukupno 100.000 forinta i to potkrepljuje razlozima:

1. rodbinskom vezom s Vrhovcem;
2. Na osnovu jučerašnjeg pisma (Vrhovčeva? — op. aut.) nada se kao rođak dobiti 100.000 forinta;
3. u oskudici je, a ima djece;
4. Budući da Vrhovac dnevno čini mnoga dobra djela mnogim stranim ljudima, neka se udostoji ovo dobro njemu iskazati.

Nakon ovog posjeta Luketić očekuje od Vrhovca konačnu odluku o visini svote. Što se tiče pokretnina i prirodnina (mobilia et materialia), Josipu Domjaniću je to potrebno i želi dobiti svoj dio³.

29. studenog 1804. Luketić stavlja biskupu do znanja svoje mišljenje »da je Josip Domjanić fantast koji hoće vući za nos svog brata i sve ljude i želi da ovaj propadne kao glupan«. Smatra da Josip oteže ugovaranje nadajući se da će mu brat umrijeti i da će sam dobiti sav novac. Luketić ne zna što mu je činiti⁴.

3. prosinca 1804. Došao je Franjo Domjanić kojemu je Luketić izložio misli njegova brata Josipa i tražio da oba brata zajedno dođu k njemu. Franjo zahtijeva za sebe 3.000 forinta radi njegovih ulaganja u Golubovec. Luketić zaključuje u pismu Vrhovcu: »Kako vidim, veće je razmimoilaženje između braće, nego između Vaše Preuzvišenosti i njih«. Zbog svađe među braćom sve se oteže i neizvjesno je⁵.

7. prosinca 1804. Franjo odgađa zaključenje posla zbog svojih potraživanja od brata Josipa. Luketić čeka da braća dođu pameti i da se pitanje kupnje Golubovca samo riješi⁶.

To je Luketiću i uspjelo tako da je mogao 29. prosinca 1804. pisati Vrhovcu već iz Golubovca kamo je stigao »u 2 sata popodne po lijepom vremenu. U poslu sam postigao napredak i nastaviti će se u mojoj nazočnosti. Pokuštvo sam pogledao indiferentnim okom, ali u odnosu na toliku zgradu ne će odgovarati, što više, ne će ga biti dovoljno, naročito što se tiče uređenja prvog kata. Samo to mogu zasad izvjestiti, kao i to da se ovdje ne će naći ništa dobrog starog vina. Naime ono, koje je bilo doneseno na stol, ne vrijedi ništa. Ne zabrinjava me to, jer će manje biti isplaćeno u gotovu novcu«⁷. To je javio dvorski župan biskupu prvog dana svog boravka u Golubovcu.

»Popis potroška u vrijeme preuzimanja dobra Golubovec, Marčinkovo⁸ i Stari grad⁹ na teret Njegove Preuzvišenosti biskupa«¹⁰ dokazuje da je primopredaja bila izvršena odmah prvih dana 1805. godine i slika tadašnje društvo i običaje. Tekst glasi:

»Na dane 1. do 9. siječnja na objedu, večeri i doručku bili su:

Velemožni gospodin savjetnik Luketić s momkom, 4 konja i kočijašem

Gospodin fiškal Luketić s momkom, 2 konja i kočijašem

Gospodin Franjo Domjanić s momkom, kočijašem i 4 konja

Gospodin Josip Domjanić s kočijašem i 4 konja

Gospođa Horvatinović

Gospodin provizor Stipetić s kočijašem i 4 konja

Gospođa zamjenik plemićkog suca Jakopović i Novak
Gospodin fiškal Stivalić

Dva pisara gospođa Špoljarić i Filetić

Kuhar s pomoćnikom kuhara, i kuharica gospodina Domjanića, s glazbenicima tri dana

Dva predijaliste s dva konja, osim toga čitava družina.

Osim toga po nalogu velemožnog gospodina savjetnika poslije primopredaje dano je 14 kruhova kmetovima koji pripadaju ovom dobru«.

Nabrajanje jela i pića koje je potrošeno za toliko društvo, predaleko bi odvelo!

Tu i tamo trebalo je još štogod riješiti, što se odnosilo na bivše vlasnike. Tako 20. siječnja 1805. »Jučer je Josip Domjanić otišao u Golubovec da odvede svoje životinje i zaklinjao da mu dademo 300 forinta da kupi sijeno, a dijelom su mu potrebni u druge svrhe. Obećao sam mu, pa neka se Vaša Preuzvišenost udostoji dati, a ja ću pripremiti potvrdu«¹¹ molio je Luketić biskupa. Osim toga »Josephus Domjanich de Hellena et Mikloss« (plemić od Helene i Nikole) potvrdio je vlastoručno da mu je »Josip Culifaj, računovođa vlastelinstva Golubovec, posudio četveroprežna kola da odvede svoja četiri teleta iz Golubovca na svoje dobro Adamovec s razloga što se nikako drugačije rečeni telci nisu mogli prevesti . . . «¹².

2. veljače 1805. dvorski župan Luketić pisao je Vrhovcu još o dugovima Domjanića koje bi trebalo plaćati i preuzeti, što je vrlo komplicirano i nespretno¹³. Sve navedeno Luketić je pisao latinski, a ovdje nastavlja hrvatski (predgajevskim pravopisom i jezikom, dakako) navodeći riječi Domjanićeve: »Dobroszeje dugha mentuvati! Dobro je takaj besati, tho jeszt na resiko tergovczem vnoĝo nedavati, raissi naj opravi empor: da Domjanich thu zkerb bude imel. Nebi pako rad, dabi Nyih Excellentia ali vu . . . , ali vu vszakojake pogibeli zbog szvovh novacz denesz zutra zabaszali, y znyihsze in publico szmejali. Thobi meni jako tesko bilo. Prez penez nikak nedam«. Energično Domjanićevo zahtijevanje isplate u novcu dovelo je do rezultata tako da je Luketić mogao 9. veljače 1805.¹⁴ javiti biskupu »Šaljem potvrdu Josipa Domjanića na 1,500 forinta u ime smanjenja duga Vaše Preuzvišenosti. Kamati na kamate od 1. siječnja iznose 8 forinta 7 i/2 krajcara. Horvat je morao položiti da bi uživao zatraženu povlasticu od 1. siječnja. Darovnicu će napisati utjerivač (novca), svota u nju ne će biti unesena.

Što se tiče zemljišta izvan sela, već ću dati naloge. I tako sam završio posao«, zadovoljno veli Luketić o ovim danas uglavnom nerazumljivim transakcijama.

Ipak je trebalo još štošta srediti u vezi s preuzimanjem i plaćanjem Golubovca. 28. ožujka 1805.¹⁵ opet Luketić javlja Maksimilijanu Vrhovcu: »Upravo danas poslije ručka bio je kod mene Stanislav Culifaj. Dug njemu prenio je gospodin Domjanić (na Vrhovca — op. aut.), a čini s kamatima na kamate do kraja veljače 2.402 forinte 37 krajcara. Kamati mu teku od 1. ožujka, pa zato za 28 dana čine 9 forinta 20 krajcara . . . . Sutra ću sam računati i zatim pozvati k sebi Domjanića, i najprije ću s njim urediti, a zatim će biti zamijenjene obveznice«.

Bilješke i izvori

¹ Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Diarium M. Vrhovac; Epistolae missiles ad episcopos

² Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 24

³ Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 28

⁴ Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 30

⁵ Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 34

⁶ Epist. ad ep. Tom. CXX, Num. 36

⁷ Epist. ad ep. Tom. CXX, Num. 48

⁸ Marčinkovo je kurija i imanje koji su u 18. st. pripadali grofovima Patačićima. Kurija 1864. (V. Sabljar, Miestopisni rječnik) više nije postojala, a čini se da je nije više bilo ni u Vrhovčevo vrijeme.

⁹ »Stari grad« je naziv za ruševine utvrđenog grada nad Donjom Stubicom, kojega je dijelom golubovečki vlastelin bio nasljednik, pa je od njega naslijedio i patronatskog pravo nad donjostubičkom župom.

¹⁰ Nadb. arh. Zagreb, Acta oec. dom. Golubovec, Vol. 334

¹¹ Nadb. arh. Zagreb, Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 56

¹² Acta oec. dom. Golubovec, Vol. 334

¹³ Epist. ad ep. Vol. CXX, Nr. 61

¹⁴ Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 66

¹⁵ Epist. ad ep. Tom. CXX, Nr. 82

Gospodarstvo

Od početka 1805. godine Golubovec je definitivno pripadao biskupu Vrhovcu i od tada započinje uredno vodenje tog gospodarstva. Biskup se osobno sam brinuo za sve važnije poslove u vezi s Golubovcem, a njegovi vješti i obrazovani službenici znalački su vodili i zapisivali svaki izdatak i primitak, čuvali račune i potvrde. Krajem svake godine vršila se inventura i slagao završni račun. O svemu tome sačuvala se dokumentacija i ona nam omogućuje da upoznamo uređenja tog vlastelinstva.

Gospodski dvorac i imanje bili su na neki način izvor zarade za okolne stanovnike, odnosno pretežno za seljake-kmetove.

Već godine 1805. bilo je u Golubovcu, dvorcu i imanju, stalno namješteno s godišnjom plaćom sedamnaest ljudi¹. Na platnom spisku nalazili su se u prvoj ekipi novog vlasnika:

»1. Upravitelj (frumentarius) Josip Culifaj	120 for.
2. niži upravitelj (villicus) Andraš Novosel	30 „
3. ključar Fabijan Lešković	26 „
4. vrtljar Josip Kostelac	45 + 11 „
5. njegova žena s plaćom	15 „
6. špan Kovačić	30 „
7. lugar Lešković	21 „
8. govedar Repar	20 „
9. govedar Stanšek	20 „
10. sluga kod konja	20 „
11. gospodarica (allodiatrx) Cesarec	20 „
12. služavka na gospodarstvu	12 „
13. služavka u kuhinji	16 „
14. pastirica Zdruknen, kravarica	11 „
15. pastirica Grdenić, kod živadi	8 „
16. pastir svinjar	14 „
17. starac Markulin (umro je i pokopan)«	

Nekadašnja kurija Donji Golubovec, kasnije majur Golubovca

Takvi i veoma slični platni iskazi ponavljali su se iz godine u godinu. Vidimo iz njih kakvih je radnika trebalo na imanju, raspon njihovih plaća i doznajemo njihova imena. Prezimena odaju da je većina njih bila iz kmetskih obitelji golubovečkog vlastelinstva. Broj radnika u Golubovcu postepeno je rastao tako da ih je 1822. bilo dvadesetšest. Iz popisa zanimanja je vidljivo da su gospodarstvu pripadali vrtovi i šume, a da su se uzgajali konji, goveda, svinje i perad.

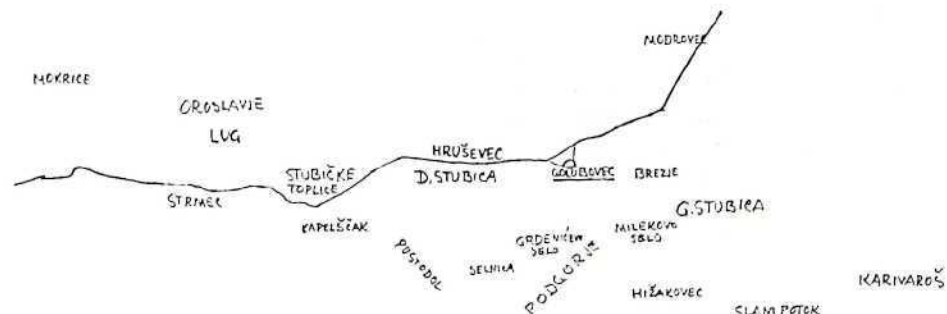
Biskup Vrhovec već je iduće godine povećao golubovečki posjed. 19. lipnja 1806. kupio je »kuriju Donji Golubovec« od udovice Cecilije Augustić-Maurović-Kocka ro-

đene Kos². To je ona susjedna kurija s kojom je bivša vlasnica Golubovca Regina Domjanić imala sudski spor.

Kurija Donji Golubovec imala je tri sobe i malo gospodarstvo i ne bismo o njoj ništa znali, da je nije 16. kolovoza 1810. posjetio Vrhovac i dao upute kako da se kuća i prostor oko nje preurede u majur³. Time postaje jasno da golubovečki majur krije u sebi staru kuriju Donji Golubovec. Majur leži u nizini podno dvorskog parka (s lijeve strane ceste, kad se dolazi iz Donje Stubice). Stara kurija pretvorena je u gospodarsku zgradu, a okružena je novijim gospodarskim objektima.

U feudalnom društvenom uređenju uz zemlju su pripadali kmetovi. Njihova podavanja vođena su u obračunima golubovečkog gospodarstva, a svake godine sačinjavani su popisi kmetova s veličinom njihovih selišta. Kao primjer može poslužiti »Urbarski obračun s kmetovima koji pripadaju dobri Golubovcu sastavljen za 1810. godinu«⁴:

Posjed	Prečani	veličina selišta
1.	Repar Jakob	1
2.	Štefek Juraj	1 1/8
Brezje		
3.	Terković Josip	6/8
4.	Lešković Josip	6/8
5.	Lešković Ivan	1
6.	Tušek Franjo	1 4/8
7.	Mikec Ćuk Matija	4/8
Karivaroš		
8.	Kovačić Ivan	6/8
9.	Kovačić Petar	6/8
10.	Hanžek Andrija	4/8

Sela u kojima su živjeli kmetovi vlastelinstva Golubovec

Slani potok

11.	Pušec Bedenik	1
12.	Drempetić Juraj	1 2/8
13.	Kosec Petar	5/8
14.	Đurđević Antun	6/8
15.	Đurđević Toma	6/8

Hižakovec

16.	Tunjak Ivan	1
17.	Bezjak Adam	4/8
18.	Horjan Juraj	1

Golubovec

19.	Martinić Josip	1
20.	Martinić Vid	4/8

Varoš Stubica

21. Čekulj Juraj	6/8
22. Horvat Matija	6/8
23. Hanžek Stjepan	4/8
24. Sitar Ivan	2/8
25. Klarić Juraj	2/8

Podgorje

26. Lacković Josip	5/8
27. Tomašković Stjepan	7/8
28. Tomašković Andrija	2/8
29. Vlahović Andrija	3/8
30. Landripet Ščitar Ivan	4/8
31. Landripet Stjepan	2/8
32. Landripet Jakob	6/8

Grdeničevo Selo

33. Grdenić Lovro	3/8
34. Grdenić Matija	6/8
35. Đurđević Josip	4/8

Podgorum

36. Hučić Stjepan	4/8
37. Petriško Matija	6/8
38. Curi Andrija	2/8
39. Bezik Matija	4/8
40. Bezik Andrija	5/8

Selnica

41. Cesarec Stjepan	4/8
42. Cesarec Ivan	3/8
43. Glavač Josip	3/8

44. Glavač Stjepan	3/8
45. Novosel Juraj	4/8
46. Novosel Stjepan villicus	4/8
47. Novosel Stjepan	4/8

Pustodol

48. Barić Ivan	1 2/8
49. Hižak Juraj	2/8
50. Breber Andrija	5/8
51. Huljak Petar	3/8

Kapelščak

52. Krašovec Stjepan	1
53. Krašovec Toma	7/8

Strmec

54. Kraljic Mihalj	1 3/8
55. Kišur	1 7/8
Pilarić Andrija cenžualista ⁵	
Habijanec Matija cenžualista	
56. Sirovec Juraj	5/8
57. Sitar Matija	1 2/8
58. Lisički Mihalj	1 2/8

Mokrice

59. Leš Stjepan	1
60. Pušelj Petar	1
61. Luški	1 4/8

Lug

62. Gredičak Jakob	1 4/8
63. Gredičak Andrija	1 2/8
64. Gredičak Ivan	1 1/8
65. Babić Andrija iz Oroslavja	1
66. Lesički Petar	5/8
67. Bosek Ivan	1

68. Gorupec Matija	6/8
69. Luški ili Gmaz Juraj	4/8
70. Gmaz Matija	7/8

Iz Oroslavja

71. Šulek Ivan	1
72. Antoković Andrija	4/8
73. Šimunić Andrija	1
74. Šimunić Juraj	1
75. Šipek Mihalj	1
76. Kučko Josip	1
77. Ljubić Ivan	1
78. Mlinarić Juraj	1

Dolnji Kapelščak

79. Stanković Juraj	1 4/8
---------------------	-------

Ruševac

80. Curi Ivan	7/8
---------------	-----

Dolnji Kapelščak

81. Gajski Ivan	6/8
-----------------	-----

Ruševac

Pehač Ivan cenzualista

Oroslavje

Gospočić Stjepan cenzualista

Slijede Maurićevo-Augustićevo (kmetovi — op. aut.):

Iz Golubovca

82. Križan napušteno	7/8
83. Krempulić Ivan napušteno	3/8
84. Čekulj Josip iz Hižaka	6/8
85. Horjan Antun	4/8
86. Čekulj Bukvač Stjepan	7/8
87. Hrenek Matija	1

Ruševac

88. Čekulj Ivan	4/8
89. Posavec Josip	6/8
90. Herbić Ivan	1 3/8

Modrovci

91. Ilinić Martin	5/8
92. Bek Šimun	6/8
Mert napušteno	5/8

Slani potok

93. Čulig Ivan	5/8
94. Kucel Peter	4/8
95. Varšić Juraj	5/8

(Milekovo Selo)

96. Mileg Ivan Sever	5/8
97. Mileg Josip Žepin	5/8
98. Mileg Marko	6/8

Ukupno 78 5/8 selišta[«]

Kako se iz ovog popisa vidi, posjedu Golubovcu pripadala je 81 kmetska obitelj, a sedamnaest ih je biskup Vrhovac dobio kupnjom Maurović-Augustićeve kurije i posjeda, i time nekadašnji Gornji i Donji Golubovec ujedinio u jednu vlasteosku cjelinu.

Bilješke i izvori

¹ Nadbiskupski arhiv, Zagreb, Acta oec. dom. Golubovec, kut. 334, Secundum tabellam Salarialem exolutus officiales et subofficiales pro 1805.

² Nadb. arh. Zagreb, Acta oec. dom. Golubovec, kut. 334

³ Dnevnik

⁴ Nadb. arh. Acta oec. dom. Gol. kut. 336

⁶ Slobodnjak, koji je potpao pod plaćanje gosposkijskog godišnjeg činža (Z. Herkov, Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, Zagreb 1956)

»Golubovečke« ili Stubičke Toplice

Maksimilijan Vrhovac (rođen u Karlovcu 1752) nije bio samo poglavar zagrebačke biskupije (1787—1827), banski namjesnik, tj. zamjenik hrvatskog bana (od 1823), znatan kulturni radnik i izvrstan gospodar već i vrlo poduzetan privrednik. Stječe se dojam da je on Golubovec nabavio i unapređivao imanje s dalekosežnim planovima. On je od dvorca Golubovca stvorio središte izgradnje i uprave tada povećeg privrednog pogona: Stubičkih Toplica.

U blizini Golubovca, naime, nalaze se izvori tople vode koji su s okolnom zemljom pripadali grofu Kristoforu Vojkfiju, vlasniku Oroslavlja. Već se 1772. i 1779. spominje malo skromno kupalište u Stubičkim Toplicama. Vrhovac je vidio da bi ono trebalo biti bolje uređeno, imati veći kapacitet i znatniju funkciju u zdravstvu i turizmu¹. Zato je započeo plansko kupovanje zemalja. Najprije je 14. srpnja 1806. pregovarao s grofom Vojkfijem, a već idućeg dana ih je kupio za 8000 forinta².

Dominantna uloga Golubovca u tom kraju prema Vrhovčevoj zamisli bila je tolika da je on sam toplice nazivao »Golubovečke toplice« (Thermae Gollubovczenses)³. Već je tada počeo davati upute za njihovu izgradnju. Što više, godine 1807. bilo je izrađeno na golubovečkom imanju 176.000 opeka, 27.000 crijepova i 300 žljebnjaka, a iz inventure 1808. godine se doznaje da je ta građa upotrebljena za gradnju svratišta (diversorium)⁴ u Stubičkim Toplicama. Otad se uz gospodarske spise Golubovca vode popisi zidara i tesara, nabavljenog kamena, doprozornika, prozorskih kapaka i druge građe za Toplice. Međutim, prava modernizacija počinje 10. srpnja 1811. kad je biskup položio temeljni kamen kupališne zgrade s bazenom koji po njemu ima ime »Maksimilijanova kupelj« i još je danas u upotre-

Franjo v. Strüff, Stubičke Toplice 1814. godine

bi⁵. Graditelj je bio redovnik Milosrdne braće Kristijan Heinrich Vesteburg⁶. Vrhovac je osobno nadgledavao radove Golubovca vodio je mnoštvo poslova oko gradnje i uređenja Toplica. Biskup je pozivao liječnike da ispituju vodu, i često bio nezadovoljan što polako napreduju. Upravitelj dotjerivao nedostatke, i sam se tu kupao i liječio. Godine 1813.² dao je upravitelju Culifaju 1.000 forinta za nastavak radova u Toplicama. Posljednji objekt koji je tu biskup gradio bila je kupališna kapela (uz glavnu cestu nasuprot ulaza u glavnu kupališnu zgradu) koju je na uspomenu stare kapele na brežuljku posvetio sv. Katarini⁶. Čitav kupališni kompleks bio je dovršen do 1814. godine kad je liječnik Josip Šitić na želju Vrhovčevu napisao knjižicu o Stubičkim Toplicama⁷ i u njoj objavio bakrorez koji prikazuje sve kupališne zgrade, kapelu, park i okolne brežuljke. U međuvremenu je Vrhovac načinio ugovor s baronom Rauchom⁸ o zamjeni nekih zemalja na golubovečkom području i time zaokružio to veliko vlastelinstvo.

Bilješke i izvori

¹ M. Despot, Dnevnik M. Vrhovca kao izvor za historiju zdravstva u Hrvatskoj početkom XIX stoljeća, Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae, Beograd 1966, 1—2

² Dnevnik

³ Dnevnik 28. svibnja 1808.

⁴ Nadb. arh. Zagreb, Acta oec. dom. Golubovec, Kut. 334

⁵ L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971

⁶ Dnevnik 8. rujna 1814.

⁷ Physisch-chemische Beschreibung des im löbl. Agramer Comitате befindlichen Stubitzer Bades, Agram 1814. Novoselova tiskara

⁸ Dnevnik 7. srpnja 1812.

Dvorac Golubovec i njegovo uređenje

Kako se biskup Vrhovac brinuo za unapređivanje gospodarstva i uređivanje Stubičkih Toplica, jednaku brigu posvećivao je održavanju i dotjerivanju Golubovca.

Već odmah 1805. godine, tek što je Golubovec kupio i preuzeo, započela je nabava građe i izvedba raznih popravaka. Preuzeti dvorac dio je u dosta lošem stanju. Iz sačuvanih računa i potvrda može se stvoriti bar neka predodžba o radovima¹.

17. svibnja 1805. dopremljeno je u Golubovec iz Zagreba 5.000 krovnih crijepova, a 14. srpnja 6.000 »šindola« (šindre, krovnih daščica). 28. srpnja izradio je Štefan Minčević u Jakovlju »za grad Golubovec« »3 jezera cigla« za 36 forinta. Sačuvana je i potvrda računovođe biskupskog dvora u Zagrebu koji je 17. rujna 1805. otpremio u Golubovec 2.000 krovnih crijepova i 60 drvenih doprozornika (»Fensterstock«). Zidarski palir Lukač Puh, kako veli njegova potvrda od 18. veljače 1806. na primljenih 225 forinta i 40 krajcara, radio je od lipnja 1805. do veljače 1806. 61 dan, a njegova dva »djetića« (pomoćnika) po 65 dana, i

»spelal sem 5 dimnjakov vu Gradu Golubovec čisto znova, pokerpal krov i premenil sem 5.2000 črepov, kzims (Gesims — op. aut.) okol grada ves popravil i zbelil, kak i vu kapeli komin za oltar napravil, pri štalah Feuermuer (vatrobrani zid) z dveh stranah popravil i znova pokril, ostala vsa porušena, potrena popravil i vu bolti štale pod kerpal; (za) koje delo i zmučeno vreme podpunoma prijel jesem f. 225 kr. 40 svedočim vu Golubovci 18. Februara leta 1806.«

Nešto kasnije (3. srpnja 1806) taj isti »paler zidarski« Lukač Puh s djetićem dobio je plaćeno za

»popravljanje kapele, belenje, stol za oltar prizidavali, zid tergali i znova delali, pri oltaru, pri altani zazidavali, i vu gornih hižah pet kominov za peći napravili koje Gige! postavljaj je«.

Istoga ljeta (16. kolovoza 1806) oni su »grada Golubovca krov kerpali i kzims popravili«. Završni račun za 1805. godinu pokazuje da je za »razne popravke dvora« bilo potrošeno: »čavala 250, opeka 3.000, krovnog crijepa 5.200, dasaka 20, šindre 5.200 i hrastovih daščica 200«, a za »dviije altane koje su na dvoru novo načinjene« upotrebijeno je »90 jelovih dasaka«. U završnom računu za 1806. godinu iskazan je potrošak građe: »Za pokrivanje gospodarskih zgrada 4.000 čavala (za šindru — op. aut.), za pokrivanje dvora 800 crijepova«, a za neka vrata u Toplicama i klupe u golubovečkoj kapeli 27 mekanih dasaka. Jož 1808. plaćen je »Conto zverhu; dela kovačkoga« kovaču Martinu Kemfelji. Među ostalim izradio je on kovane čavle za oltar i »4 čavle duge vu turen jesem napravil z gospockem železom«.

Ako se iz tih šturih vijesti hoće izvući neki smisao, može se razabrati kakve je zahvate novi vlasnik Maksimilijan Vrhovac izvodio na Golubovcu pošto ga je preuzeo. To je to važnije, jer u Vrhovčevu dnevniku, koji je inače vrlo pedantno vođen, nedostaju stranice (ili ih uopće nije napisao?) za vrijeme od kraja 1804. do početka lipnja 1805., dakle upravo za mjesec kad je vjerojatno Vrhovac odlučio kakvi će se radovi na dvorcu izvoditi.

Zaključujući prema utrošenom materijalu i nabrojenim poslovima ništa bitno nije Vrhovac prvih godina svoga vlasništva mijenjao na Golubovcu. Dao je popraviti krov i krovni vijenac na dvorcu, postaviti pet peći i sagraditi pet novih dimnjaka. Izvršeni su najnužniji popravci i bijeljenje soba, a popravljena je i stara staja. Dvorska kapela

je također popravljena i obijeljena, popravljen je »stol za oltar« i izrađene klupe od mekog drveta. Prema tome, Vrhovac nije odredio da Golubovec bude raskošan dvorac, već praktično središte gospodarskih pogona i toplica koje je namjeravao graditi.

Prema sačuvanim dijelovima dnevnika Vrhovac je prvi put boravio u Golubovcu u listopadu 1806. godine. Taj je boravak protekao prema njegovu opisu ovako:

»13. listopad. Rano ujutro odvezao sam se iz Konjščine, o podne preko Golčevog mosta došao sam do Golubovca, kamo su došli sestra Julijana, Ludovik Sermage sa suprugom, i gospođice Kristina i Franjica².

14. Ostao u Golubovcu. O podne sam posjetio Oršičeve³.

15. Ništa. Oršičevi su bili kod mene.

16. Ja sam bio kod Oršičevih. Čitav dan je padala kiša.

17. Ništa. Kod kuće.

18. Škrlčeva je došla na objed.

19. Posvetio sam kućnu kapelu Golubovca.

20. Ništa.

21. Došao je glasnik: da su Prusi potukli Francuze i Francuzi Pruse⁴.

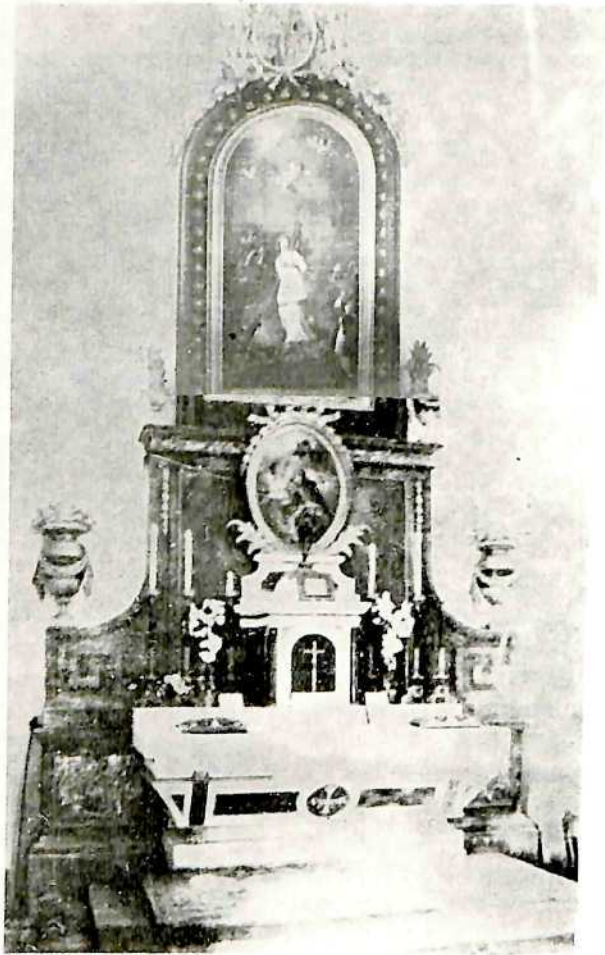
22. Ništa.

23. Navečer se zapalilo u kaminu u kuhinju. Ali vatra je sretno i dosta brzo pogašena.

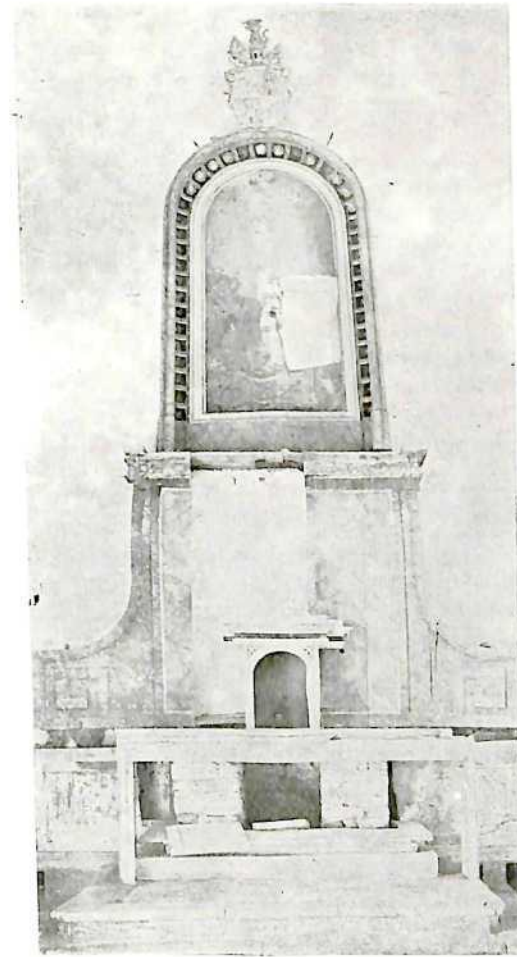
24. i 25. Ništa.

26. Iz Golubovca sam otišao preko Jakovlja, gdje sam objedovao, na sestrino dobro Vrbovec«.

U ovoj slici mirnog, gotovo monotonog ladanjskog života (u koji je ipak donesena vijest o značajnim bitkama napoleonovskih ratova) ističe se kao događaj posveta golubovečke dvorske kapele. O tome je na koru u samoj kapeli postavljena spomen-ploča s tekstom:

Oltar dvorske kapele u Golubovcu (stanje prije oštećenja)

Oltar dvorske kapele u Golubovcu (stanje 1969.)

Sacellum hoc in honorem s. Reginae V. et M. nec non S. Maximiliani E. et M. ab Excellentissimo illustrissimo ac reverendissimo domino Maximiliano Vrhovacz Episcopo Zagrabienſi 19a 8-bris 1806. consecratum et pro servanda annua solemnitare ejus dedicationis dies dominica post festum s. Maximiliani proxima defixa est.

(Prijevod: Ovo svetište u čast sv. Regine djevice i mučenice i sv. Maksimilijana biskupa i mučenika posvetio je Preuzvišeni, presvijetli i prečasni gospodin Maksimilijan Vrhovac, biskup zagrebački, 19. listopada 1806. i za služenje godišnje svečanosti njegove posvete utvrđena je nedjelja poslije blagdana sv. Maksimilijana.)⁵

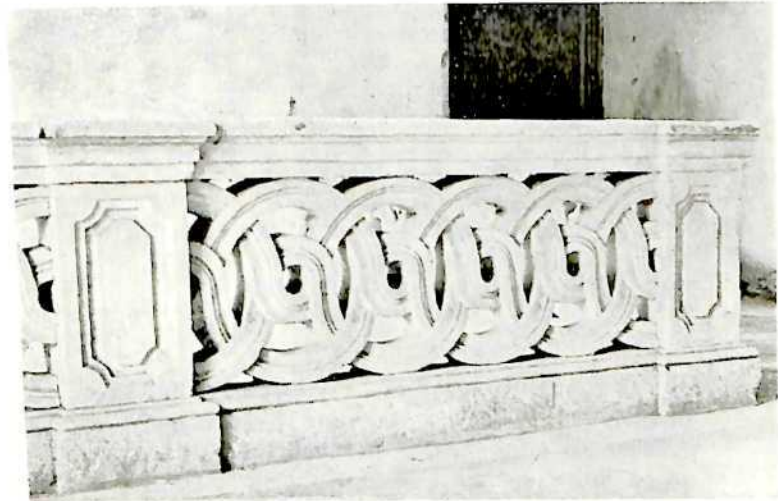
Posveta kapele sv. Maksimilijanu, ranokršćenskom mučeniku, razumljiva je, jer je Vrhovac nosio njegovo ime. Međutim, posveta kapele na prvom mjestu sv. Regini, zatim njen lik prikazan na velikoj slici oltara u kapeli dokazuju da je biskup htio sačuvati uspomenu na bivšu vlasnicu Golubovca Reginu Domjanić udovicu grofa Draškovića, pa je uz dodavanje svog sveca zaštitnika zadržao stariju posvetu sv. Regini.

Danas se u dvorsku kapelu ulazi iz dvorišta. Nekad tih vrata nije bilo, pa se iz prizemnih soba ulazilo u samu kapelu, a iz prvog kata na kor. Na koru su bile male orgulje kojih već davno nema i ništa se ne zna o njihovoj sudbini. Kapelom dominira visok i velik oltar, koji je bio raskošno empirski opremljen i izrađen. Na vrhu grb riskupa Vrhovca (u 1. i 4. polju: hridine, u 2. i 3. polju: kule) kruni veliku oltarnu sliku mučenja sv. Regine, mlade djevojke iz vremena Rimljana i prvih kršćana u južnoj Francuskoj. Ispod ovog velikog platna nalazila se manja ovalna slika, za koju se na osnovu nejasne fotografije ne može utvrditi što je prikazivala; vjerojatno sv. Antuna s malim Isusom. Arhitektonski drveni dijelovi oltara imitiraju mramor, empirski uk-

rasi (vaze) i ornamenti (vrpce, grančice lišća i dr.) bogato su pozlaćeni. Takav oltar sačuvan je samo na fotografijama, jer je do danas dopro potpuno uništen (vidi sliku). Nad zapadnim krilom dvorca u kojem je kapela diže se tornjić s malim zvonom. Tornjić kapele spominje se također u navedenim računima.

Uredno vođeno gospodarstvo i svakogodišnje inventure pomažu nam da upoznamo detaljno, kakav je bio raspored soba i drugih prostorija i što se u njima nalazilo. Nabrojani su svi dijelovi pokućstva i kratko opisani. Kao primjer može poslužiti:

»Inventurni popis soba, pokućstva, gospodarskih i drugih pokretnina koji se nalaze na imanju Golubovca, izrađen 26. i 27. studenog 1810.«⁶

Kamena balustrada u predsoblju prvog kata dvorca Golubovca

U sobi Njegove preuzvišenosti
biskupa (1)

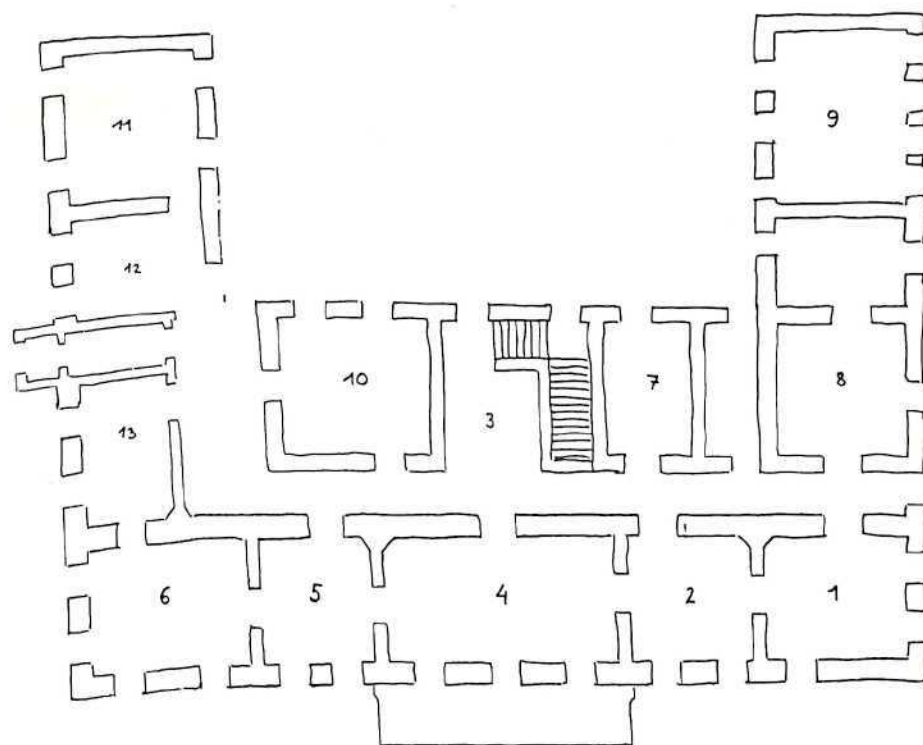
1. kanape i 6 stolaca, pletenih od trstike
2. krevet od meka drva, žuto oličen
3. toaletni stolić od orahovog furnira s ogledalom, bravom i četiri ladice
4. noćna sprava od orahovog furnira s ogledalom, bravom i četiri ladice
5. pljuvačnica
6. ogledalo s pozlaćenim okvirom

U dnevnoj sobi (2)

7. dva igrača stola od mahagoni drveta, s mjedenim okvirom, i svaki s 4 ladice
8. stol od trešnjevog drva
9. stol od trešnjevog drva, u njemu daska za »Damu«
10. 12 stolaca i kanape od drva trske, presvučeni zelenim poluatlasom
11. 2 pljuvačnice na tronogu s poklopcem
13. klupica za noge (Fussschammel) od orahovine, pletena trskom
14. tri pokrivača; dva od pamučnog kartuna i jedan od dvonitke sa zelenom prugom
15. secretaire-ormar od trešnjevog drva s pet brava
16. daska za »Damu« od hrastovine
17. kopija (slike?) u pozlaćenom okviru
18. 4 slike, od kojih dva krajobraza i dva bakroreza

U predsoblju (3)

19. tri divana od trešnjevog drva s dva madraca i dva jastuka od konjske dlake, presvučena zelenim karnafas platnom
20. šest stolaca od bukovine, opletena trstikom
21. secretaire-ormar od trešnjevog drva s dvije brave

Tlocrt prvog kata dvorca Golubovca (Brojevi označuju raspored soba prema inventurnom popisu iz 1810. god.)

U dvorani (4)

22. ovalni stol od orahovine, u četiri dijela
23. 2 stolne daske od mekog drva
24. blagovaonički kredenc od mekog drva, modro oličen; na jednom dijelu dvojna vratašca i na drugom dvojna vratašca s bravom
25. 12 stolaca presvučenih crnom kožom

Soba kraj blagovaonice (5)

26. Igraći stol od trešnjevog drva, rezbaren
27. divan od trešnjevog drva s dva madraca i dva jastuka presvučena zelenim kanafas platnom
- 28 šest stolaca od bukovine, opletenih trstikom
29. toaletni ormar od orahova furnira, s ogledalom, tri ladice i bravom
30. dva kreveta s baldahinom (Himmelbetten) od mekog drva, žuto oličena
31. noćna sprava od orahovine s roloom

U ugaonoj sobi (6)

32. noćni stolić od orahova furnira, s ladicom i bravom
33. kanape od bukovine, opleten trstikom
34. tri stolca od bukovine, opletena trstikom, i tri jastuka presvučena pamučnim kartunom
35. igraći stol od meka drva, žuto oličen
36. dva kreveta od meka drva, žuto oličena
37. toaletni ormar od orahova furnira s ogledalom, 4 ladice i bravom
28. (!) noćna sprava od orahova furnira, sa zasunom
29. ogledalo u pozlaćenu okviru

Preko hodnika u ugaonoj sobi (7)

30. igraći stol s trešnjevim furnirom
31. kanape i šest stolaca od trešnjeva drva, tapecirani i presvučeni zelenim poluatlasom
32. krevet od meka drva, žuto oličen
33. komoda od orahovine, masivna, s tri ladice i bravom
34. noćna sprava od orahovine, s roloom

U kapelanovoj sobi (8)

35. kanape od bukovine, opleten trstikom
36. krevet od mekog drva, oličen

U koru (9)

37. jedan sag i dva crvena jastuka
38. jedne male orgulje

U sobi kraj stuba (10)

39. osam stolaca od bukovine, opletenih trstikom
40. dva stara kreveta od mekog drva, oličena
41. stari kredenc od mekog drva, oličen, s tri brave (razna posteljina)

U djevojačkoj sobi (11)

41. (!) dva stola od mekog drva
42. dva kreveta od mekog drva
43. krevet s drvenim poklopcem (Tafelbett)
44. ormar za rublje

U kabinetu (12)

45. igraći stolić, intarziran
46. mali stolić
47. četiri stolca opletena trskom
48. krevet od mekog drva, oličen
49. komoda od orahovine s tri ladice i bravom

U garderobi (13) (Nabrojene su razne stvari od manje važnosti.)

U prizemlju stanovali su namještenici dvorca i gospodarstva. Tu su bile sobe upravitelja, ključara, kuhara i drugih, kao i kancelarija vlastelinstva, kuhinja, smočnice i sl.

Osim za dvorac trebalo se brinuti i za njegovu najbližu okolicu. U vezi s time sačuvan je zanimljiv spis o uređenju dvorišta. Upravitelj Josip Culifaj⁷ sklopio je 29. prosinca 1811. ugovor koji glasi:

»Kontrakt med menu zdola podpisanem jedne, druge pako strane Georg. Varsnekom, Bernard Severom, Franc Draisemkom i bratom njegovem Simonom, Jos. Gubcem⁸ i Berk Francom na sledeći način vučinjen je:

1. Zavezuje se gore spomenuti Georg Varsnek s petemi svojimi pajdaši, da hoće dvorišće imanja Golubovec, kak grad od pivnice vertlarske počimle se prek do ribnjaka splanerati i zemlju vsu sam s oružjem (= oruđem) gospodskem kopati i odvažati, tak da dvorišće vse od grada proti marofu i ribnjaku viselo i voda dole odtekat i bude mogla, ter delo sada taki vu četertek to jest 7. januara leta 1812. pričeti.

2. Za koje ada dobro napravleno delo ja imainj Golubovec provisor rečenom Georg. Tarsneku i pajdašem njegovem takaj gore spomenutem vu gotovom novcu sada tekućem iz kase gospodske f. 400 odbrojiti i vina gornoga vsakom veder 3 i pinte 2 iz pivnice gospodske dati hoću i zavežujem se. Radi česa i vekše segurnosti dajem nov kontrakt vu Golubovci, dan 29. decembra 1811.

Josip Culifaj provisor«

Golubovečko imanje opskrbljivalo je mnogim namirnicama biskupski dvor u Zagrebu. O svakoj pošiljci izdana je posebna potvrda, pa se deseci takvih potvrda čuvaju u arhivu. Na primjer:

»Quietantia (= potvrda) zverhu serneh dveh, zajca jednoga, kopunov deset, rac osem, gusek pet, masla funtov sedemdesetosem, jajec tristo iz imanja Golubovec vu grad Slavne Biškupie Zag. poslanych i prez vsake falinge prijete. Ova je quietantia dana vu Zagr. 22. sepr. 1810.

Joannes Milidorffer,
ključar biškupskog dvora zagr.«

Život u Golubovcu tekao je bez nekih značajnijih promjena. Povremeno, jedanput ili dvaput godišnje, dolazio je u dvorac biskup Vrhovac. Odavle su on i njegovi ljudi upravljali gradnjom Stubičkih Toplica. Iz Golubovca je Vrhovac odlazio na kupanje u Toplice, a s njim su se kupali sobar Vučković i sluga Josip. Posjećivao je susjeda grofa Oršića u Gornjoj Stubici i taj je njemu uzvraćao posjete. Izuzetno se u Golubovcu znalo skupiti i veće društvo. Znalo je to biti na blagdan sv. Regine, zaštitnice kapele (7. rujna) ili na Anino, kako je Vrhovac zapisao u svoj dnevnik 1812. godine:

»25. srpnja. Dvorac je bio iluminiran.

26. Lellisovi su posjetili g. Adama Oršića u Gornjoj Stubici. Objed u Golubovcu, na kojem su bili brojni gosti, među njima i grofica Vojkfi i Henrik Sermage. Slavio se blagdan sv. Ane, imendan moje nećakinje Sermageove.

27. Otišao u Zagreb.«

Sermageovi su češće posjećivali biskupa koji je bio ujak Ani Novosel, udataj za grofa Ludovika Sermagea. Oni s njihovom djecom živjeli su u obližnjem dvorcu kod Marije Bistrice⁹. Vrhovac je u svom dnevniku zapisao da se pas u Golubovcu zvao Leon.

Značajnu je akciju Vrhovac poduzeo u Golubovcu kad je 15. i 16. kolovoza 1814. organizirao cijepljenje okolnog stanovništva, među njima 460 djece. To je bez sumnje bila vrlo napredna mjera za ono vrijeme.

Na blagdan Male Gospe (8. rujna) te iste godine posvetio je Vrhovac novosagrađenu kapelu u Stubičkim Toplicama nasuprot kupališne zgrade.

— — —

Novi zahvat na dvorcu Golubovcu započeo je 23. rujna 1816. kad je Vrhovac zapisao u dnevnik: »Nakon kratkog objeda u Golubovcu i pošto sam dao upute kako da se izvrše popravci u Golubovcu (spac. aut.) i u Toplicama, vratio sam se u Zagreb kamo sam došao u 1/2 7 sati popodne«.

Idućih godina postepeno se ostvarivao Vrhovčev plan¹⁰.

»Leto 1817. dana 21. aprila pogodilsem zidarom Jurkom Križanić belenje i popravljanje štukatur i zidaneh sten vsega gornjega traktuša (= kata) grada Golubovec, tojest 11 hiž (= soba), jednu palaču veliku (= dvoranu), 2 guardrobe, celi gaink i štenge za četrdeset i pet, velim 45 for., i vu vremenu dela z družinum navadnu koštu i vsaki dan holbu vina gornice jednu, vu ime koje pogodbe spomenuti zidar kapare prijemle vezda deset, velim 10 for.

Golubovec die et anno quibus supra.

Petrus Jakopovich«

Istog proljeća 1817. (24. svibnja) bijeljene su i sve prostorije prizemlja.

U ljetu i jeseni 1817. građene su nove gospodarske zgrade. Zagrebački graditelj Juraj Either dao je 20. srpnja predračun i plan staje za krave za koju je trebalo 42 hvata kamena i 146.000 opeka. Plan nije sačuvan ali se u blizini dvorca staja još drži, iako je veoma ruševna. (vidi sl.). Osim toga Either je 11. rujna 1817. načinio plan i kalkulaciju za neku novu zgradu na majuru (domus allodialis), za koju je bilo potrebno 55 hvata kamena i 74.000 opeka »za zid i svodove«. Gradio ju je zidarski palir Nikola Zamula s kojim je sklopljen ugovor 26. rujna. Taj isti Talijan bio je pozvan krajem te godine (12. prosinca 1817.) da »iskopa i uredi bunar na Augustićevu zemljištu«, dakle, na golubovečkom majuru. Gradio se te godine i neki mlin, jer je Vrho-

Stara staja u blizini dvorca Golubovca

vac zapisao u dnevnik (10. VI 1818): »Počinju se graditi u Golubovcu mlin i staje« i (18. VIII 1818) »Na drugoj staji Golubovca započelo je postavljanje krova«.

Za uređenje samog dvorca Golubovca najznačajniji su zahvati izvedeni 1819. i 1820. godine. Očito je Vrhovac odlučio na glavnom (sjevernom) pročelju dvorca podići tada

modernu altanu, vjerojatno namjesto drvene, koja se spominje 1805. godine. Prvi je dokument o zahvatu »Predračun o izvedbi altane prema priloženom planu«¹¹ koji glasi:

»47 stopa vijenca a 25 f.	1175
8 lezena à 50 f. s bazom«	400
8 kom. stupova à 100 f.	800
69 stopa ? à 2 f. 3 kr.	172 30 kr.
8 kom. baza za stupove à 15 f.	120

2667 for. 30 kr.

Ovaj posao zajedno s prijevozom do Suseda (= = Podsused) za gornju svotu bit će izveden od tvrda kamena, kako je označeno na planu, što znači bez politure.

Ljubljana 28. travnja 1819.

Ignac Thoman,
klesarski majstor«

U vezi s time dobio je upravitelj Golubovca iz biskupskog dvora u Zagrebu 14. svibnja 1819. pismo ovog sadržaja¹²:

»Što se tiče vanjskog bijeljenja dvorca — jer drugačije će biti zaključeno za izgradnju altane — dok to ne bude zaključeno i ona postavljena, u međuvremenu neka se odgodi, a zatim neka se poduzme vanjsko bijeljenje i dovrši u ovom ljetu, jer Njegova biskupska preuzvišenost udostojat će se onamo doći, čim nastanu toplija vremena«.

Tog ljeta vanjsko uređenje Golubovca nije moglo biti izvršeno, jer je Vrhovac u jesen zapisao¹³: »O podne poslao sam upravitelja golubovečkoga Petra Jakopovića, da preko Celja ide u Ljubljanu i tamo se dogovori s klesarom o izradbi altane u Golubovcu« i tjedan dana kasnije: »Golubovečki upravitelj Jakopović donio je iz Ljubljane ugovor sklop-

Altana na glavnom pročelju dvorca Golubovca podignuta 1820. god.

ljen s klesarom.« Ugovor su potpisali »na osnovu predloženog nacrt« 19. listopada 1819. majstor Toman i Petar Jakopović. Cijena je utvrđena na 2.537 forinta, rad je imao biti dovršen do kraja svibnja 1820. godine.

Dok je klesar Toman u Ljubljani izrađivao kamene dije-
love altane, Ivan Grämer, zagrebački bravar dao je 21. ve-
ljače 1820. predračun na 130 forinta za kovanu željeznu
ogradu altane¹⁴.

20. lipnja 1820. mogao je Vrhovac u Golubovcu zapisati
u svoj dnevnik: »Nadzirali smo klesare, kako su počeli po-
dizati altanu«. Tog istog dana iz biskupskog dvora u Zagre-
bu upućeno je pismo upravitelju Golubovca: »Rešetke za
golubovečku altanu kod bravara Gremera su pripravljene,
teže 918 funta, sastavljene u 10 komada, udešene za prijelo-
nos . . .«. Opisano je kako ih treba prevoziti da se ne oštete
i da majstor Gremer želi sam upravljati dizanjem rešetaka
na kola, zatim će otići u Lobar i vratiti se u Golubovec sa
svojim ljudima i alatom, kad bude čas da ogradu montira.

Podizanjem altane na četiri para kamenih stupova pred
središnjim dijelom glavnog pročelja dvorac Golubovec do-
bio je svoj najljepši ukras. Krajem 1820. izrađen je:

»Obračun načinjen 12. novembra 1820. s nave-
denim talijanskim zidarima i radnicima koji su u go-
dini 1820. na vlastelinstvu Golubovec radili na podi-
zanju altane, bijeljenju nutarnjem i vanjskom, na
krovu dvorca Golubovca, raznim popravcima u Top-
licama, krovovima mlina tamo, nove kuće i mesnice
u trgovištu Stubici: 1. zidar Antonius Bulfoni, 2. zidar
Felix Deantonio, 3. zidar Franciscus Meszich, 4. zi-
dar Josephus Pissari, 5. radnik Valentinus Picola, 6.
Michael Robora, 7. Antonius Kornel«.

I tako konačno pouzdano znademo da je svoje vanjske
stilske osobine, altanu i bez sumnje girlande u žbuki nad
prozorima prvog kata (koje se nadovezuju na slične na lize-
nama altane) Golubovec dobio 1820. godine. Kameni dije-
lovi altane i ornamenti lizena djelo su ljubljanskog majsto-
ra klesara, kovana željezna ograda zagrebačkog majstora
bravara, a zidarske radove na pročeljima izvodili su talijan-
ski zidari.

Iako Vrhovac nije mnogo boravio u Golubovcu, provo-
đio je tamo lijepe mirne ladanjske dane. Ipak je katkad

bilo i živo. Već su spomenute proslave imendana njegove
nećakinje Ane Sermage. Ako je biskup bio u Golubovcu 12.
listopada, slavio se tamo njegov imendan (sv. Maksimili-
jan). Biskupovi gosti pripadali su najvišim društvenim slo-
jevima tadašnje Hrvatske. Godine 1819., na primjer¹⁵:

»7. sept. Blagdan sv. Regine, po kojoj goluboveč-
ka kapela ima ime: velik ručak u Golubovcu.

Došle su banica Gyulay s kćeri, Radivojević¹⁶ s
bratom, Grethova s kćeri i Troperova, grof Oršić sa
suprugom, barun Rauch, Delivuk sa Šiprakom¹⁷, Mi-
hanović i obližnji susjedi. Nadošla je Babočajeva
s mladim Kamaufom«. Dva dana kasnije:

»9. sept. Velik ručak u Golubovcu. Bili su nazočni
grof ban sa suprugom i kćerkom, Radivojević s bra-
tom, Juraj Oršić sa suprugom, Ivan Drašković sa
suprugom i gospođicom barunicom Kulmer, grof Pe-
jačević, Marković, Delivuk, župnik Medvedec i dr.
Poslije podne u šumici užina«.

Izvori i bilješke

¹ Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Acta oec. dom. Golubovec, kut. 334

² Vidi genealogiju na str. 58

³ Grof Adam Oršić, vlasnik dvorca u Gornjoj Stubici

⁴ Vjerojatno se odnosi na bitku kod Jene i Auerstäda i događaje
koji su joj prethodili.

⁵ 12. listopad

⁶ Acta oec. dom. Golubovec, kut. 336

⁷ Josip Culifaj bio je upravitelj (provisor) golubovečkog vlastelin-
stva do 1805. do 1815. god.

⁸ Obitelj Gubec u okolici Golubovca živjela je još u 19. stoljeću što
se vidi iz navedenog podatka.

⁹ Dvorac je danas poznat po obitelji Hellenbach.

¹⁰ Acta oec. dom. Golubovec, kut. 338

¹¹ Acta oec. dom. Golubovec, kut. 339; tekst pisan njemački, a
spomenuti nacrt nije sačuvan.

¹² Vidi bilj. 10

¹³ Dnevnik 14. i 22. listopada 1819.

¹⁴ Acta oec. dom. Golubovec, kut. 339

¹⁵ Dnevnik

¹⁶ maršal

¹⁷ kanonici

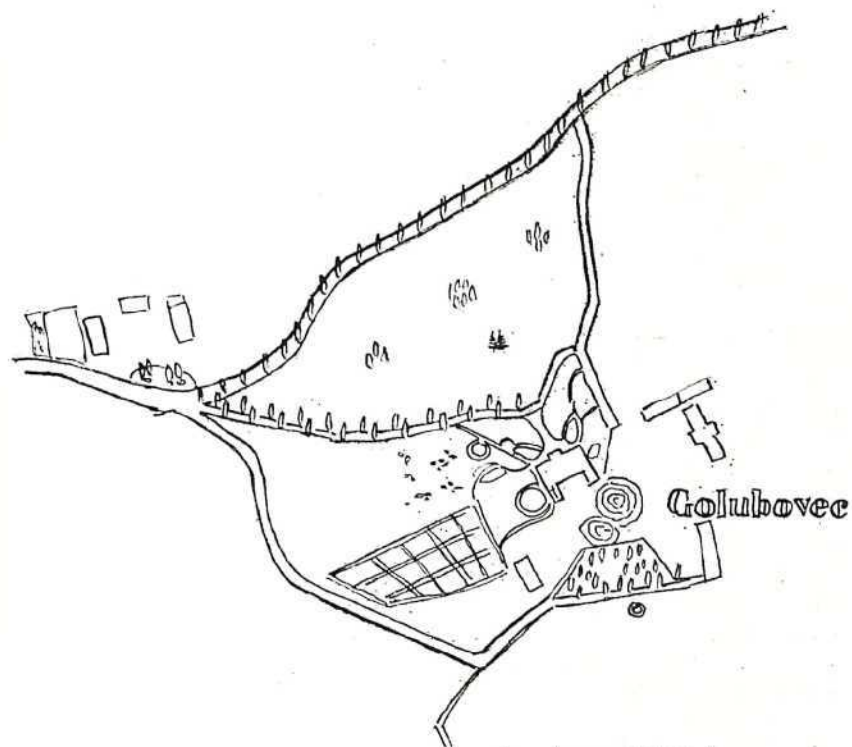
Park oko dvorca Golubovca

Vrhovac je naročito volio vrtove i parkove. Nije dokaz tome samo Maksimir, što ga je počeo uređivati i koji po njemu nosi ime, već i parkovi u Golubovcu i Stubičkim Toplicama. Pošto je izveo 1819/20. »modernizaciju« dvorca, odnosno uređio ga u duhu onog vremena i dao mu vanjsko lice prema svom izuzetno uglednom društvenom položaju, biskup je posvetio veću pažnju parku. Zapisao je: »2. rujna 1819. Vrtljar gospodina Inkeya počeo je mjeriti vrtove u Golubovcu i u Toplicama«. Otad pa do kraja Vrhovčeve aktivnosti (1825) uređuje se vrt i park oko Golubovca. U to doba dolazio je u Golubovec geometar Seman koji je za Vrhovca među ostalim poslovima izrađivao zemljopisnu kartu zagrebačke biskupije.

Godine 1821. Vrhovac je mnogo nastojao oko parka, vrta i voćnjaka. Vlastoručno je odobrio² ugovor s vrtljarom koji ne uključuje samo vrtlarski rad, već i obrazovanje stručnog podmlatka. Ugovor od 1. travnja 1821. u Golubovcu, na koji je »vrtlar Peter Duppel« stavio križ, jer nije znao pisati, glasi³:

»Pogodba s Petrom Duppel, profesie vertlarom, poradi obdelavanja verta Dominiuma Golubovec, i podvučanja vertlariča Filipa Bek z sledećem načinom učinjena.

1. Imenovani gore vertlar zavezuje se vsaki tjedan kada nekšje delo je vu imenuvanom gore cilu na vert Gospodcki zaran vjutro dojtj, i ov dan cel na vertu potrebne posle obavlati, vertlariča podvučati tak, da vsigdar ali Gospon Provizor, ali drugi po njem odlučjen, polak biti i čuti mora, kakvu naredbu isti vertlarič vdobil je i kaj zveršiti mora do budućega spomenutega gore vertlara dohotka.

Park Golubovca 1861. godine (prema katastru)

2. Vsaku nedelju vertlarič po Gosponu Provizoru ali drugom pred nazočnostjum njegovom spitavan bude kajse je navčil čez vreme prešestnoga tjedna.

3. Ako bi ovdj zavezda budući vertlarič nemarliv ali za navuk neprikladen bil, to isto rečeni vertlar taki povedati mora, dase drugi za ov posel prikladen vu vremenu najti mora.

4. Istoga vertlara dužnosti bude, ne samo vertlaricu potrebno delo ordinerati, nego takaj njemu odperto povedati kada kakovo seme sejati vreme je, i akobise pripetilo, dabi isti vertlarič k njemu domov došel kaj pitati, takovoga na vredno pitanje dobrovolno i pametno podučiti.

5. Kojem gore postavljenom zavezom ako prez falinge zadovolno včini, vu ime zaslužbine svoje za vsaki dan svoje ovdí nazočnosti jeden Rainčki, velim 1 fl. w. w., oficersku koštu i vina oficerskoga alo-dialnog polič jeden.«

Uz vrt i park pripadali su u starinskim vlastelinstvima ribnjaci. Na mačom potočiću koji se spušta s obronka Medvednice vjerojatno je već u 18. stoljeću bio oblikovan ribnjak. Vrhovac se nije brinuo samo za navodnjavanje okolnih oranica i polja pomoću kanala, već je htio imati i ribnjake dobro uređene. I o tome je sačuvan ugovor od 27. siječnja 1821. na koji se »grabar Matič Zemljak« potpisao križem. Obvezao se da će čistiti ribnjake, vaditi mulj, korito dublje iskopati i dno izravnati da dubina bude jednaka. Osim toga iskopat će žljeb i postaviti novi, zasipati ga i načiniti novi nasip. Za uzvrat primit će: »100 forinta srebra, 1 vagan bažula, 2 vagana boba, 12 vaganov kuruze vu zernju, masla ali mašče 2 funte, soli 20 funtov, sira 25 funtov, 8 veder vina gornice«.

U ljetu 1821. zadesila je golubovečki kraj velika oluja. Vrhovec je zapisao u dnevnik 12. srpnja:

»Za najljepšega vedrog dana oko 5 sati popodne iznenada je nadošla golema oluja s tučom koja je prouzrokovala velike štete. U Golubovcu je od groma izgorio krov sa 60 kola sijena. Ubio je tirolskog bika s tirolskom kravom i teško ozlijedio u staji dva mlada sluga, tako da sada leže u životnoj opasnosti. Tuča je sve do mosta preko kanala uništila sve usjeve. Neka bude blagoslovljeno ime...«.

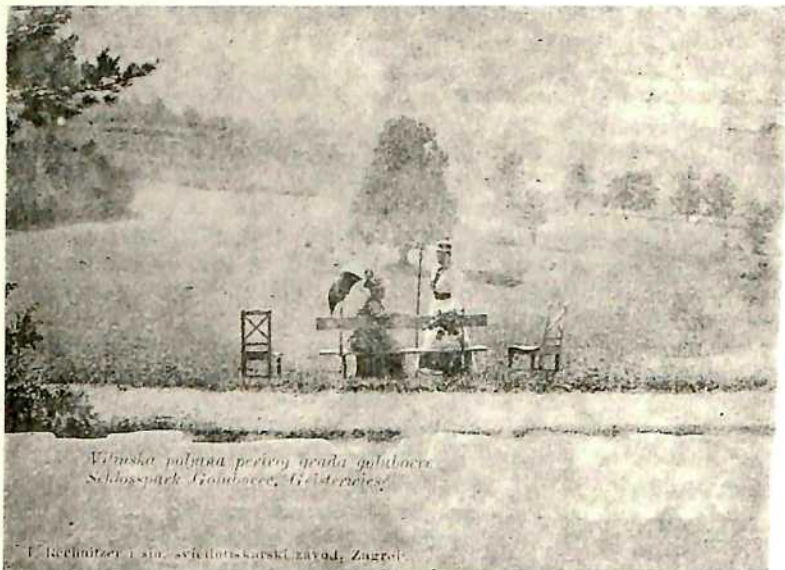
Nekoliko dana nakon oluje koja je razrovala okoliš dvorca sklopljen je (20. srpnja 1821) ugovor s četiri talijanska zidara iz Udina (također nepismeni!). Domenico Rovere, Giacomo Marcone, Antonio Mesta i Pietro Novelli obvezali su se da će isplanirati »piazzu« pred dvorcem, načiniti cestu do mosta, kanal do malog ribnjaka, potporanj od zemlje do kraja mosta na velikom ribnjaku. Oni su bili također obilno nagrađeni u novcu i naturi.

Navedeni spisi dokazuju koliku je brigu Vrhovac posvećivao ribnjacima koji su bili ukras parka oko Golubovca, a već su decenijima bez vode i zapušteni. Sad započinju radovi na njihovoj obnovi.

U ljetu 1821. prvi put se u Golubovcu spominje Leopold Klingspögl, šumarski i vrtni stručnjak koji je nekoliko godina kasnije isušio ribnjake i bare u biskupskom vrtu iza katedrale u Zagrebu i pretvorio ih u engleski park (danas park Ribnjak). On je Vrhovcu »pokazao⁴ nacrt kuće u vrtu«. Nije poznato o kojoj se tada kućici radilo.

U studenom 1821. Vrhovac je boravio u Golubovcu. Prije svog dolaska u taj dvorac⁵ poslao je 240 mladih voćaka da budu zasađene u Golubovcu. 21. studenog je zapisao: »Odvezao sam se u Golubovec. Popodne sam nadzirao sadnju«. — 23. studenog: »Navršio sam 69 godina. Za ručak se pojavio Klingspögl s 336 stabala-sadnica za engleski vrt. Susjedni župnici iz Gornje i Donje Stubice došli su sa svojim pomoćnicima. — Popodne sam s Ludovikom Sermageom posjetio grofa Oršića. — Prvo stablo za engleski vrt sâm sam posadio — i odredio neka se radije sade voćke«.

Samo sedam dana kasnije Vrhovca je prvi put udarila kap, od čega mu je bila oštećena lijeva ruka. Otada pa do smrti 1827. godine mnogo je bolovao. Ipak se i dalje brinuo za proizvodnju opeka i crijepa⁶ na golubovečkom vlastelinstvu, za popravak i unapređivanje raznih zgrada, kanala za navodnjavanje i instalacija u Toplicama. Osim toga postao je i banskim namjesnikom 12. svibnja 1823. godine.

*Vinska palmeta prvog reda Golubovec
Schlosspark Golubovec, Galathea*

F. Rechneritz u. sin. v. k. t. s. k. zavod, Zagreb

Motiv iz parka dvorca Golubovca (razglednica 1907. god.)

Za svog boravka u Golubovcu krajem kolovoza i početkom rujna 1823. biskup je obilazio okolne brežuljke da nađe vodu koju bi mogao akveduktom dovesti u bazen, vjerojatno u Stubičkim Toplicama. Osim toga zabilježio je 2. rujna (Dnevnik): »K meni je došao geometar Seman koga sam odmah zaposlio mjerenjem putova i tokom vode Slani potok«. Vrhovac je problemom dovoda dovoljne količine vode bio jako zauzet, pa je 1. listopada zapisao u dnevnik: »Gosp. geometar Seman javio je iz Golubovca da je izvor, koji je označio župnik u Gornjoj Stubici Smetiško, preslab«.

Čak i tehnički izumi koji su mogli pomoći unapređivanju gospodarstva zanimali su biskupa. Zabilježio je 22. ožujka 1824.: »Raspravljalo se o šipkama koje bi trebalo postaviti

protiv tuče, i poslan je geometar u Golubovec na posljednje ispitivanje«. — 30. ožujka 1824.: »S upraviteljem i Semanom zaključen je čitav posao oko šipaka protiv tuče. Bit će ih postavljeno 120 u Golubovcu, po 30 u Zagrebu, Vugrovcu, Čučerju i Planini«⁷.

Vrhovac je posljednji put boravio u Golubovcu u kolovozu 1827. godine⁸, a umro je 16. prosinca te iste godine.

Izvori i bilješke

¹ Dnevnik

² »Approbatur M. Vrhovac«

³ Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Acta oec. dom. Golubovec, kut.

339

⁴ Dnevnik 23. VII 1821.

⁵ Dnevnik 15. XI 1821.

⁶ Dnevnik 3. III 1823.

⁷ posjedi zagrebačke biskupije, pretežno vinogradi

⁸ Luna, Agramer Zeitschrift II/1827, br. 70, str. 276

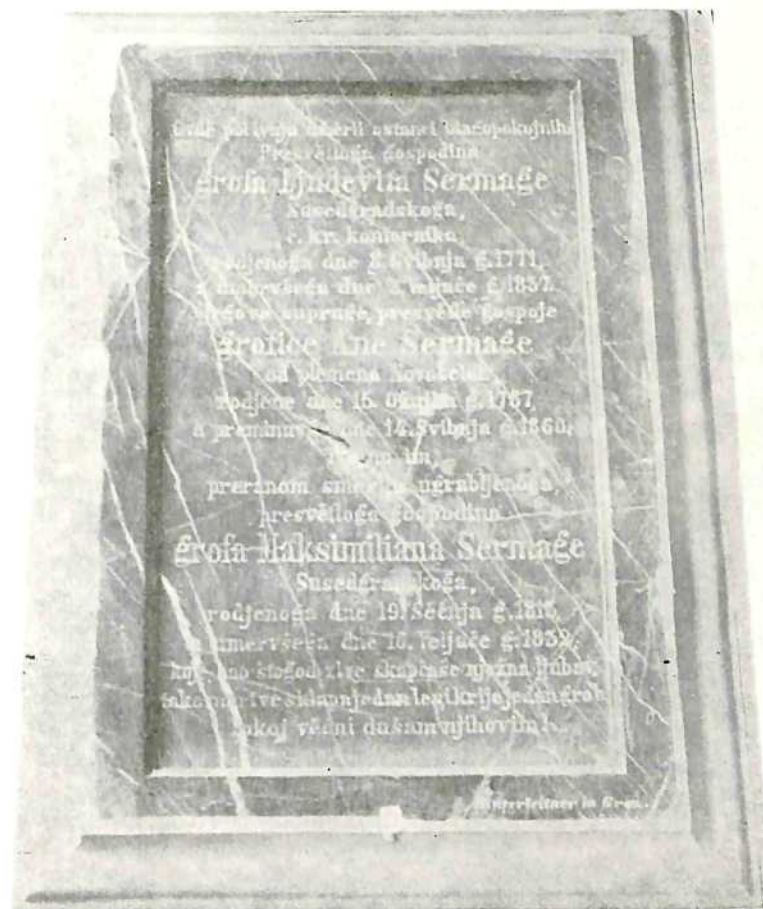
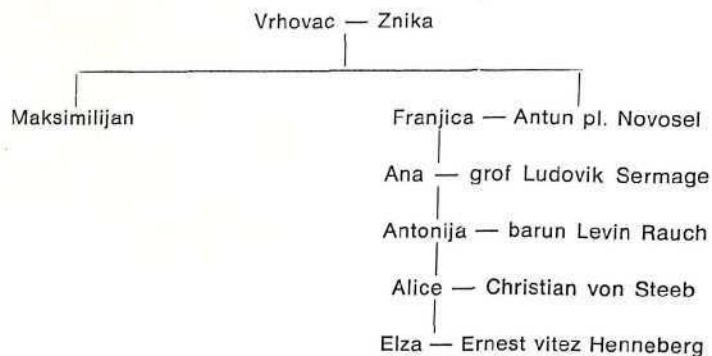
Vrhovčevi nasljednici

Dok je još bio potpuno zdrav, Vrhovac je 5. kolovoza 1821. zapisao u dnevnik što je odlučio s Golubovcem poslije svoje smrti:

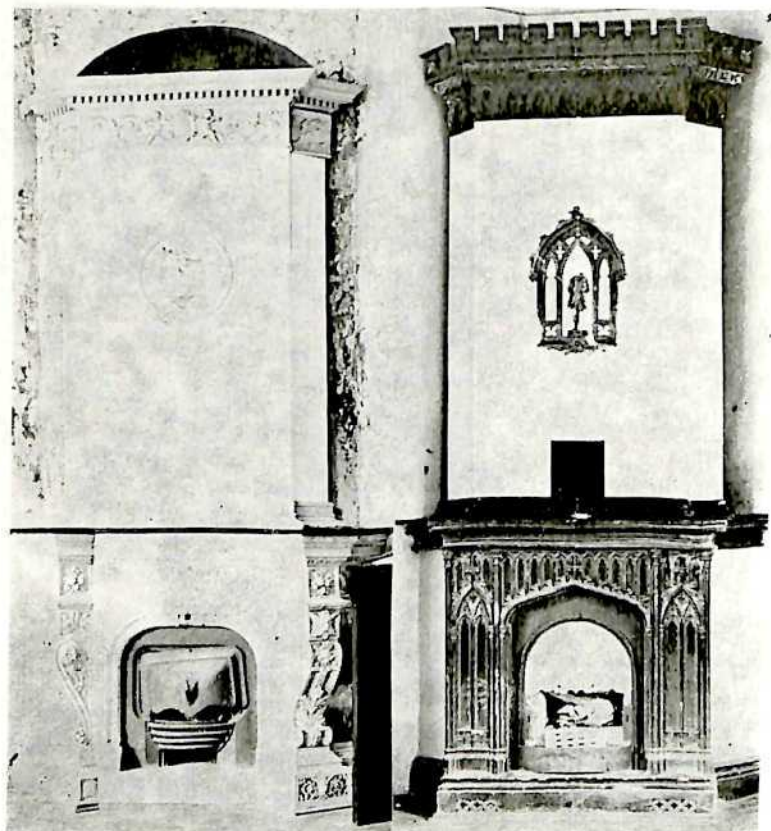
»Pred izaslanicima Kaptola Dvojakom i Ožegovićem očitovao sam da stvarno ostavljam Ani Sermage, kćeri moje sestre Novosel, dobro Golubovec, i to dio Domjanića kao i dio Augustića ... «.

Smrću Vrhovčevom (1827) Ana Sermage, supruga grofa Ludovika Sermagea, postala je vlasnicom Golubovca. Čini se da je biskup nećakinju Anu volio najviše od sve rodbine. Ona ga je najčešće s mužem i djecom posjećivala kad je boravio u Golubovcu. Kako su živjeli u obližnjem dvorcu kod Marije Bistrice, Ana, Ludovik i njihov najstariji sin, koji je mlad umro, pokopani su u župnoj crkvi u Mariji Bistrici, gdje se u predvorju nalazi njihova nadgrobna ploča.

GENEALOGIJA VRHOVČEVIH NASLJEDNIKA

Nadgrobna ploča Vrhovčeve nećakinje Ane Sermage, njenog supruga i sina u predvorju župne crkve u Mariji Bistrici

Peći u sobama prvog kata dvorca Golubovca iz vremena Vrhovčevih nasljednika

Razumljivo je da je Vrhovčeva era bila za Golubovec najpovoljnija. Nikad više taj dvorac nije bio središte tako velikog i dobro vođenog vlastelinstva, odakle se upravljalo nesamo poljoprivredom, već i relativno kompliciranim mehanizmom Stubičkih Toplica.

Već prva biskupova nasljednica Ana Sermage zapustila je Golubovec. Njen suvremenik donjostubički župnik Petar Maraković napisao je oko 1840.¹: »S desne strane iza trgovišta (Donje Stubice / op. aut.) podigao je biskup Vrhovac dvorac Golubovec s engleskim vrtom i ukrao ga različitim egzotičnim drvećem i vočkama, a koje je — oh žalosti — nakon smrti biskupove veoma zapustila nasljednica, njegova nećakinja grofica Ana Sermage, rođena plemenita Novosel. Ona je dopustila da vrlo mnogo vočaka ili propadne ili da ih nekud drugamo odnesu«.

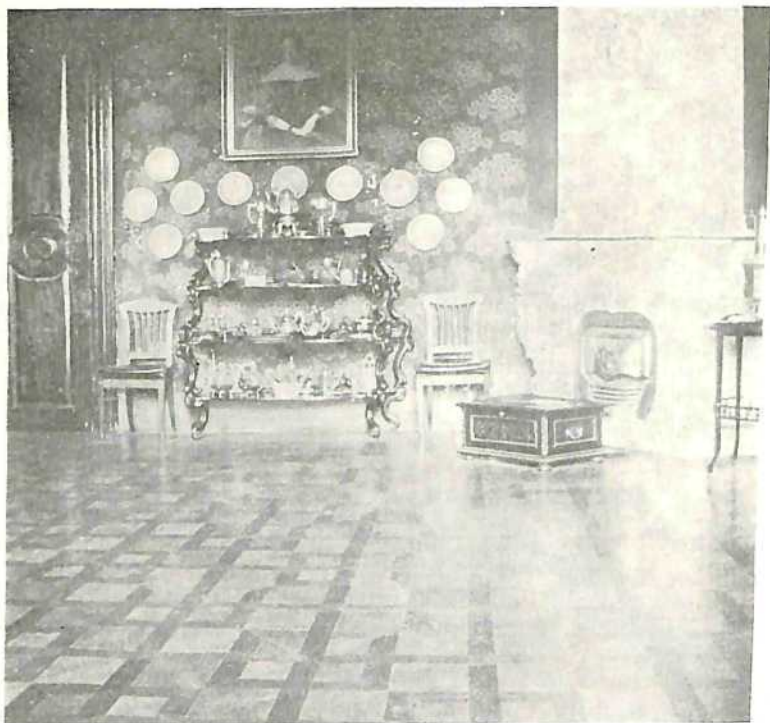
Ana je umrla 1860. godine, a Golubovec je naslijedila njena kći Antonija, udata za baruna Levina Raucha, hrvatskog bana koji je poznat po sklapanju Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. Smatramo da je Rauch vršio popravke dvorca. Dokazuju to krasne peći, različite od sobe do sobe, koje odaju vrijeme oko 1870. godine i slične su pećima iz istog vremena u tzv. Rauchovoj palači u Zagrebu (Matoševa 9) u kojoj se nalazi Povijesni muzej Hrvatske.

Golubovec je od Antonije i Levina Raucha naslijedila njihova kći Alice koja se udala za Christiana von Steeba. Njihova kći Elza sa svojim suprugom Ernestom Hennebergom, generalmajorom, živjela je u tom dvorcu do 1945. godine, kad su se odselili u Austriju.

Bilješka

¹ Memoriale ecclesiae et parochiae SS. Trinitatis in Inferiori Stubicza. Arhiv JAZU, sign. II-d/192; djelomično objavljeno u časopisu

Izgled dijela dvorane u prvom katu dvorca Golubovca u vrijeme posljednjeg vlasnika. Na zidu: portret Ane Sermage, rod. Novosel, rad Mihaela Stroya 1839. god.

Golubovec danas

Dvorac Golubovec dočekao je naše dane u očajnom stanju, jer je bio iskorištavan u sasvim neprimjerene svrhe (pilići, skladišta voćnih sokova i sl.) i jer su se njime služili ljudi koji nisu nimalo poštovali naše starine i spomenike kulture. Krov mu je prokišnjavao, žljebova gotovo i nije bilo, prozorska krila su nedostajala, stakla na prozorima sva su bila razbijena, starinske kvake i brave velikim su dijelom iščupane i raznesene, najvredniji dijelovi krasnih peći u sobama prvog kata bili su povraćeni, lijepo ornamentirana kamena balustrada nad stubištem dijelom razbita i razvučena, umjetnički izvanredno vrijedan oltar u dvorskoj kapeli temeljito demoliran i gotovo uništen (vidi str. 36, 37), a pročelja dvorca teško zapuštena; instalacije struje, vode, WC i kanalizacije uništene.

Općina Donja Stubica razumjela je to teško stanje i znala svoju dužnost da se brine za spomenike kulture na svom području. Zato je s punim razumijevanjem predala 1969. god. upravu i korištenje dvorca Golubovca Povijesnom muzeju Hrvatske u želji i nastojanju da ga spasi od neminovne propasti i da ga revitalizira. Uviđajući njegove arhitektonsko-estetske vrijednosti, njegovo zanimljivo značenje u prošlosti i izvanredno povoljan položaj u samom središtu Gupčeva kraja Povijesni muzej Hrvatske odredio mu je muzejsko-kulturnu i rekreativnu namjenu. Otmjene prostorije prvoga kata bit će korištene kao odio Povijesnog muzeja Hrvatske, čim budu izvedeni najnužniji popravci, a ugostiteljstvo u prizemlju, stari park s ribnjacima koji se imaju obnoviti služiti će kao izletišta za odmor građanima, omladini i djeci. Prihodi od ugostiteljske radnje ulažu se isključivo u popravak dvorca. Nakon najnužnijih zahvata koji su već izvršeni, čekaju još radovi da bi se dvorac doveo u stanje dostojno spomenika kulture, a u tim naporima koji iziskuju materijalna sredstva muzej očekuje pomoć svojih brojnih prijatelja i čitave javnosti.

Marijana Schneider

LIKOVNA DJELA IZ GOLUBOVCA

Uz Golubovec povezana su osobom vlasnika ili direktnom upotrebom neka likovna djela, koja se većinom više tamo ne nalaze. Preostala je samo u u dvorskoj kapeli velika oltarna slika koja prikazuje sv. Reginu, mučenicu iz rimskih vremena. Jako oštećeno i djelomično manjkavo, ovo platno ne može se u ovom stanju detaljnije ocijeniti. Ipak, postoji jedan podatak koji nas možda može dovesti do imena slikara.

U popisu uljenih slika iz svoje zbirke, koje je Ivan Kukuljević Sakcinski ponudio 1867. godine na otkup Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti¹, navodi se pod br. 70. »Gräfin Regina Drašković — Donat Wiener Akademiker 1789.« Prema godini nastanka očito se radi o Regini Drašković, rođenoj Domjanić, jednoj od vlasnica Golubovca. Ova slika po svoj prilici više ne postoji, jer se vjerojatno nalazila zajedno s nizom drugih slika iz Kukuljevićeve posjeda u dvorcu Ivanec kad je taj izgorio za vrijeme prošlog rata. Okolnost da se portret Regine Drašković nalazio u zbirci Ivana Kukuljevića može se objasniti dvostrukim rodbinskim vezama. Majka Regine Drašković bila je Rozalija Kukuljević Sakcinska, udata za Kristofora Domjanića Zelinskog. S druge strane, sestra Kukuljevićeve žene Kornelije pl. Novak, Matilda, bila je udata Domjanić Zelinska (baka pjesnika Dragutina Domjanića).

Slikar Johann Daniel Donat (Neuzelle kod Frankfurta na Odri 20. XII 1744 — Budimpešta 11. V 1830), učenik bečke Akademije od 27. VII 1766, djelovao je do 1812. u Beču, a zatim do kraja života u Pešti. Istakao se kao izvrstan slikar portreta i vrlo tražen slikar crkvenih slika². Njegovi radovi iz preko 60 godina aktivnog djelovanja broje na tisuće i nalaze se u gotovo svim zemljama Evrope, pa i u drugim kontinentima. U popisu njegovih slika nastalih u vrijeme djelovanja u Beču ne spominje se portret Regine

Drašković, jer se navode samo najpoznatija i najznačajnija djela. No autor tog popisa Mihajlo Kunić³ bilježi podatak koji je još zanimljiviji. »5. Die heil Regina, Altarblatt, nach Agram.«⁴ Iako se prema ovoj bilješci ne može tvrditi da se radi upravo o golubovečkoj oltarnoj slici, okolnost da je Johann Donat portretirao vlasnicu Golubovca Reginu Drašković i izradio jednu oltarnu sliku sv. Regine, dozvoljava pretpostavku da je ta oltarna slika bila za istu naručiteljicu. Tek pomniji pregled te slike, nakon njenog skidanja s nedostupnog mjesta, te eventualnog čišćenja i restauriranja, uz proučavanje drugih crkvenih slika Johanna Donata, omogućit će konačni zaključak o njegovu autorstvu.

Iz Golubovca potječe portret biskupa Maksimilijana Vrhovca iz njegovih kasnijih godina života⁵. Ta je slika, zajedno sa svim niže spomenutim, preuzeta 1945. godine u okviru akcije Komisije za sakupljanje i čuvanje kulturnih spomenika i starina i predana 1952. godine Povijesnom muzeju Hrvatske. Portret prikazuje biskupa u dobi od oko 60 godina, poprsje u odjeći neobične maslinaste boje, s dvostrukim zlatnim lancem, o kome viši poznati križ ukrašen krupnim smaragdima. Oko vrata je i široka crveno-zelena vrpca Komaderskog križa sv. Stjepana. Lice sa žućkastim inkarnatom i pomalo umornim tamnim očima, uokvireno je dugom sijedom kosom, jedini je osvjetljeni dio portreta. Ova slika pokazuje mnogo srodnosti u načinu slikanja, a osobito u koloritu, s portretom Ludwiga van Bethovena slikara Ferdinanda Georga Waldmüllera iz 1823. godine⁶. Osim toga, poznato je da je Waldmüller doista slikao biskupa Vrhovca. Naime, sam je Vrhovac u svome dnevniku zapisao 25. V 1813: »Pictor Comitibus Bani, qui me pro Sorore pingere incoepit.« a 27. I 1814: »Pictori Waldmüller donavi 45 f. in bona moneta.«⁷ Slikar tadašnjeg bana Ignjata Gyulaya bio je mladi Waldmüller, učitelj crtanja banove djece⁸. Biskupova sestra Franjica, udata za Antuna pl. Novosela, majka je Ane udate za grofa Ljudevita

Sermagea, koja je naslijedila Golubovec, a s dvorom možda i ovaj portret. Slikaru Waldmülleru pripisuje se portret Ane Sermage iz vremena oko 1828. godine⁹. Kopija ili replika tog portreta nalazi se u Muzeju grada Varaždina. Međutim, niti jedan od ova dva portreta nije ostao u posjedu vlasnika Golubovca.

U dvorani Golubovca nalazio se portret Ane Sermage, djelo Mihaela Stroya iz 1839. godine, a sad se čuva u Modernoj galeriji u Zagrebu. Prikazuje damu u crnoj dekoliranoj haljini i kašmirskom šalu, koja sjedi u crvenom naslonjaču¹⁰. (Vidi sliku na str. 62!)

Nova skupina portreta iz Golubovca vezana je uz obitelj Steeb koja je došla u posjed dvora ženidbom Christiana von Steeba s Alice Rauch, unukom Ane Sermage.

Najstariji su portreti bračnog para Johanna Jakoba von Steeba (1776—1840) i Elisabethe Barbare Zimmer (1778—1810)¹⁰ iz početka XIX stoljeća. Dvije polufigure slikane su veoma suzdržanim koloritom, u skali između crnog (kaput muškarca i kosa žene) sivog (kosa muškarca i neutralne pozadine) i bijelog (haljina žene), s vrlo blijedim inkarnatom. Jedini je dodatak boje modri šal žene. Čitav način slikanja ukazuje prije na francusku nego bečku školu.

Istoj generaciji pripada i portret Josefa von Rehma, kapetana u linijskoj pješačkoj pukovniji br. 11 (1787—1835)¹¹, porijeklom iz Bavarske. Izvrsno slikano poprsje muškarca u bijeloj odori ogrnuta plaštem nastalo negdje oko 1825. godine, pokazuje odlike bečke škole, negdje vrlo blizu F. G. Waldmüllera ili Barbare Krafft¹².)

Sin Johanna Jakoba i Elizabete von Steeb, Johann Baptist von Steeb (1802—1875), prikazan je vjerojatno na jednom mladenačkom portretu iz vremena oko 1830. godine¹³. Poprsje mladog čovjeka sličnog Puškinu, u odjeći i sa frizutom i bradom prema modi tog vremena, izradio je možda slikar Vinzent Schickl¹⁴. Iako na slici nema zapisa o prikazanoj osobi, velika sličnost sa slijedećim portretom, iz-

rađenim 1898, dakle mnogo godina iza smrti Johanna Baptistu, pokazuje da se radi o istoj osobi. Te je godine nastao i portret njegove žene Ide rođene von Rehm (1817—1897)¹⁵. Oba su portreta naslikana prema fotografijama, muž iz godine 1858, žena iz 1897.

Posljednji par portreta prikazuje njihova sina general-majora Christiana von Steeba (rođen 1848), te njegovu ženu Alicu rođenu Rauch de Nyek (rođena 1850)¹⁶. Sva su posljednja četiri portreta od istog slikara, no ova su dva nešto kvalitetnija i izrađeni su po živom modelu.

¹ Arhiv Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Dokumenti Kukuljević, br. XV — 23 — D — II — 7 — 3

² U. Thieme — F. Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig 1913, sv. 9, str. 420

³ Umirovljeni profesor koji je pisao o hrvatskim krajevima, osobito o toplicama i vrtovima

⁴ M.Kunits, Topographische Beschreibungen des Königreiches Ungarn. Pest 1824, sv. 1, str. 268

⁵ Povijesni muzej Hrvatske, br. 8730, ulje na platnu, 67/51 cm, bez signature

⁶ K. K. Eberlein, Ferdinand Georg Waldmüller. Berlin 1938. tabla 4

⁷ Dnevnik Maksimilijana Vrhovca

⁸ A. Schneider, F. G. Waldmüllers Aufenthalt und Schaffen in Agram. Deutsche Zeitung in Kroatien 17. I 1943, str. 6

⁹ isto, str. 7 (sa slikom)

^{9a} Ulje na platnu, 95/75,5 cm, sign. »Stroy pinx 839«. Objavljeno A. Bulat-Simić, Mihael Stroy, Zagreb 1967, str. 29, 47, kat. br. 49; sl. 48

¹⁰ PMH, br. 8755 i 8756, ulje na platnu, 48/38,5 cm, bez signature

¹¹ PMH, br. 10.234, ulje na platnu, 48,5/38,5 cm, bez signature

¹² Slikarica (1764—1825), kći crkvenog slikara Josefa Steinera. U Austrijskoj galeriji u Gornjem Belvedereu u Beču nalazi se njen portret koji prikazuje bavarskog generala Clemensa Freiherra von Raglovicha i koji je u načinu slikanja vrlo srodan portretu Rehma.

¹³ PMH, br. 10.233, ulje na platnu, 48/38,5 cm, signirano »Schikl«

¹⁴ Rođen u Ungarischbrodu, upisan u bečku Akademiju u siječnju 1826. Arhiv Akademije, sv. 26, list 20.

¹⁵ PMH, br. 8753 i 8754, ulje na platnu, 48/39 cm, signirano »F. Horst«

¹⁶ PMH, br. 10.296 i 10.295, ulje na platnu, 69/56 cm, signirano »F. Horst 1897«

GRAĐEVNO PODUZEĆE

Novogradnja

ZAGREB, Petretičev trg 2

PROJEKTIRA I IZVODI SVE VRSTE GRAĐEVNIH OBJEKATA VISOKOGRADNJE:

- stambene objekte (stanove za tržište),
- hotele i druge turističke objekte,
- upravne zgrade i industrijske objekte,
- objekte javnog značaja (škole, robne kuće, bolnice i sl.)

vrši sve poslove po sistemu inženjeringa.